

Sanguinis fluxus multiplex / [Ludovico Tessari].

Contributors

Tessari, Ludovico.

Publication/Creation

Venice : N. Pezzana, 1765.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a2szjan8>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

823

11

LX:n

4. ag: 1416. = 3: =

30 -
~~779~~ 779
~~19~~ 19

~~XXIII~~ 17
~~66~~ 71 79

50933/A

no. 49

41770

SANGUINIS FLUXUS
MULTIPLEX.

AUCTORE

LUDOVICO TESSARI

Phil. & Med. Doct.

E T

Accadem. Physico-Botanicæ Florentinae

S O C I O.

V E N E T I I S

Ex Typis NICOLAI PEZZANÆ

M D C C L X V.

Haytius
M. Bagnelli.

17

ILLUSTRISS. atq; EXCELLENTISS. VIRO

ALOYSIO VALARESSO

SENATORI AMPLISSIMO

Reique Litterariæ Moderatori.

L. T.

*Um jamdiu mos in-
valuerit, ut qui pu-
blicum in edendis operibus su-
bire periculum meditarentur,*

*

2

Sum-

*Summos VIROS obsecrarent ;
 qui adversus ancipitem vul-
 gi opinionem eorum opera au-
 thoritate sua tuerentur ; aut
 Divites allicerent , qui uber
 exantlati laboris rependerent
 præmium : haud tamen hæc
 pervolvebam ipse animo ,
 VIR NOBILISSIME , dum
 hoc quaecumque ingenii mei
 specimen tuis oculis sistere tuo-
 que Nomini inscribere propo-
 suissem. Id enim mihi in stu-
 diorum periclitatione jugiter fir-
 mum ratumque fuit , ut Deo
 Opt. Max. inservirem , com-
 mu-*

*muni bono consulerem , iisque
 obtemperarem , qui pro Nobili-
 tate , Dignitate , Scientia atque
 Virtute principem in Republica
 locum tenerent . Sed cum nemi-
 nem lateat TE præter generis
 nobilitatem , non modo in Am-
 plissimo Senatu ob consilii vim ,
 qua summopere polles ; verum
 in Patavino Licæo , cui sapien-
 tissime præes , ob eximiam Do-
 ctrinam quammaxime collau-
 dari , cui melius poteram hosce
 laborum meorum fructus offer-
 re ; præsertim cum de Medicis
 rebus agendum esset , quas apud*

TE in honore esse, eisque val-
 de delectari compertum habe-
 rem. Excipe igitur libenti ani-
 mo SENATOR AMPLISSIME
 hoc Observantiæ erga TE meæ
 cultusque Testimonium, cui si
 humaniter annueris, meque tuo
 præsidio firmaveris, nihil bonis
 artibus jucundius, mihi que me-
 liori omine obventurum fore
 putavero.

Legentibus Præfanda.

Medicina , quæ olim casu fortuito inventa est, repetitis experimentis originem, & incrementum potissimum debet; Postea vero sedula in morbis observatione, atque utilium remediorum constanti traditione artis formam suscepit, donec a posterioribus Medicis ratione tandem suffulta in theoreticam, & practicam distingueretur.

Neoterici nihilominus quamvis in theoricis notionibus perquirendis, perficiendisque longe admodum veteres superaverint, ut hodie in rebus physicis, & anatomicis præsertim,

tim, vix ultra quæri posse videatur; tamen vel quod clinicam fastidirent, vel quod satis theoricam cum praxi non conciliarent, in facili, tutaque morbos cognoscendi, & *sanandi* methodo nondum ipsis præcellerunt.

Ii enim, qui nunc valetudinis restituendæ, non differendi causa, ægrotantium cubilia continuo ad-eunt *Harveum* porro commendant pro detecto sanguinis circulo; *Levenoeckium* magni faciunt pro cruoris, atque seminis analysi perlustrata; Mirantur *Ruischium Albinum, Zinum, Loeberculium* &c. in exilissimis injectionibus tantum perfectos esse; *Hallerum* pro sua laudant irritabilitate, atque *Cotoneum* pro acustico fluido nuper animadverso; Magnumque *Morgagnum* denique pro novis inventis, aut illustratis partibus, ceterosque in physica, aut anatome summos viros ad sydera

ex-

extollunt ; At *Hippocratis* aureos codices , ejusque sectatores *Lomium* , *Sydnamium* , *Baglivium* &c. diu noctuque pervolvunt , ipsos addiscere , prosequi , atque æmulari conantur , nuperimorum vero illos tantum plurimi faciunt , qui morborum differentias , signa , aut judicationes declarant , idoneam pharmaca exhibendi occasionem proponunt , aut propriis , vel alienis fidis observationibus hæc jugiter confirmant ; eam igitur medicinæ partem , quæ praxim respicit potissimam , utiliorem , diligentiusque inquirendam esse nemo contenderit.

Tametsi multi post Divum *Sennam* ampla de praxi volumina condiderint , minus recentiorum tamen plerique , quamvis Diagnostici probe calerent cum mechanicis , atque anatomicis nuperimis inventis destituerentur futes prorsus hypotheses necessario profecu-

ti sunt, adeo ut in causis assignandis, aut remediis eligendis a recto medendi tramite valde aberrarent.

Ettmullerus enim cum reliquis Sylvianis ob multum, quod ipse in sanguine acidum putabat, morbos omnes alkalinis absorbentibus, & mineralibus substantiis profligare sibi suadebat. *Helmontius* a suo *Archeo* (principio quodam subtilissimo juxta ipsum potissima in corpore motuum causa) plerisque affectus derivabat, adeoque in eo corrupto, aut irritato subigendo omnem valetudinis spem reponebat; *Stahlius* vero ad animæ conatus, quamvis tantum materia irretitæ morborum omnium causas referebat; *Villissius* denique, & *Mortonus* animalibus spiritibus (adhuc tamen incertis) multum tribuebant, ut ex ipsis motu, copia, aut qualitate vitiatæ symptomatum
ex-

explicationem potissimum depro-
merent . Alii tandem alia som-
niabant , prout fervens ipsis suppe-
ditabat ingenii acumen .

Demum post scientiarum instau-
rationem mechanici insurrexerunt ,
qui cum omnia ad calculum re-
digere vellent , non animadver-
terunt ipsi in animatis corporibus
nisi certa quadam generica ratio-
ne mechanicas leges cum moti-
bus animalibus comparari posse ,
præsertim cum in singulis subje-
ctis levissima de causa vires , & re-
sistentiæ tot repentinis sint muta-
tionibus obnoxia , ut earum sub-
ductiones vix unquam utiliter pra-
xi applicari queant . Hujus gene-
ris fuerunt *Borellus* , *Bellinus* , *Mazi-
nus* , *Bernoullius* , uterque *Micholet-
tus* , & alii quam plurimi , qui
magis pro ingenii subtilitate , quam
pro communi utilitate laudem ,
& gloriam sibi promeriti sunt .

Magnus tandem *Boerhavius* vir profecto summa mentis perspicuitate donatus, multisque scientiis ornatus, veterum circa causas hypothesebus rejectis, morborum signis ab illis potioribus tantum delectis, recentiorum calculis moderatis, ipsisque cum diligenti anatomie, & sana praxi comparatis, nisi exercendæ saltem addiscendæ medicinæ fundamenta jacuit, donec discipuli sui *Van-Roien*, *Gaubius*, *Gorter* &c. Boerrhaviū Boerhaviō explicando, sed *Hallerus*, & Celeberrimus *Vansvietenus* potissimum copiosissimis notis in usum practicū amplificando ipsum adeundi viam planiorem redidissent.

His præmissis, quæ breviter medicinæ vicissitudines adumbrarunt, quædam de compendiarie praxis conscribendæ profectu erunt dicenda.

Non inficiabor enim & ipse
phy-

physicis , & anatomicis Studiis
jam absolutis tyronum esse cum
ad pathologicum se convertunt ,
atque amplum intrant practicæ cam-
pum , sedulo veteres cum recentio-
ribus comparare , sententias per-
scrutari , controversias conciliare ,
ut ad uberiores ita fontes haurien-
do pro singulis morbis præstantio-
ra excerpere , atque rationalem
medendi epitomem sibi efformare
valeant . Nostris nihilominus tem-
poribus , in quibus ars nostra tot
est scientiis exornata , nisi dicam
onusta , cui datum erit quantum-
vis de medicina addiscenda sollici-
to , ea omnia persequi , quæ ne-
cessaria viderentur ? Presertim cum
medicorum progressui magnopere
officiat intempestivum clinicæ exer-
citium , quod plerumque inopiæ
ergo festinanter suscipiunt , ut mul-
ti ob vulgi facile arreptam famam ,
antequam medicinæ corticem lam-
bant ,

bant, in ipsa tamen empirice adolescant.

Cum hæc itaque sit nostri ævi calamitas, quis adversabitur contractam praxis scribendæ rationem maxime præstare, quæ dum selectiora circa causas, signa, aut remedia ostendit, eximium simul medicis emolumentum præbet, quo vel continuo exercitio ipsi distracti, vel nimis externis laudibus tumefacti nisi potiori, minus periculosa saltem medendi methodo facile utantur.

Quamvis itaque in ampliora auctorum volumina incumbere nunquam me piguisset, obvia tamen praxeos enchiridia pluries perolvere sum delectatus, in quibus etsi multa egregia quidem, & utilia comperissem, plura adhuc desiderari perspexi ut hujusmodi opera omnem paginam implerent: modo enim contrariæ simul aggeraban-

bantur sententiæ , ut vix potiores a futilibus distinguerentur ; modo exoletæ cum paucis selectis copulabantur , pleraque alias optimorum scriptorum , etsi magis idoneas prorsus reticendo ; modo post accuratam morborum declarationem generaliores tantummodo indicationes enuntiabantur absque formulis accuratim pharmaca proponendo , modo vero causis , signis , atque differentiis cursim delibatis , locupleta nimis formularum congeries in medium afferebatur ; plerumque tandem anatomicæ , atque physiologicæ animadversiones deerant , quæ maxime tamen necessariae videbantur , ut pro singulis affectibus speciales magis œconomiae animalis perturbationes innotescerent.

His rebus perpenſis mihi novæ construendæ synopsis se obtulit voluntas , sed cum multæ subinde
in-

insurgerent difficultates , ac præcipue pluries , quamvis adhuc imperfecte , id factum fuisse cogitatum jam relinquebam . Attamen cum maximam operis partem pro ludo quasi explevissem , antequam negotium omnino perfecissem , non abs re esse putavi alterum tantum morborum fasciculum publici juris facere , non modo ut futuræ Synopis specimen exhiberetur , verum si unquam secundo eruditorum destitueretur iudicio , ut ab inchoato labore imposterum desisterem , medentibus non inutile prorsus superesset opusculum .

Hæmorrhagiarum genus proinde , quod in praxi frequentissime occurrit sedulo investigare haud inutile fore existimavi , præsertim cum animadvertissem non solum perpaucos de his affectibus egisse , verum etiam plerosque aut ruditer declarasse , quemadmodum
om-

omnes sanguinis fluxus in *habituales*,
criticos, & *spontaneos* distingui oporteat, aut nonnullas eorum species quamvis ingenio invicem discrepantes simul tamen promiscuisse, quod in aperto est singulorum diagnosi, atque medellæ recte instituendæ magnopere officere.

Reliquum erit deinceps, ut adversus vafros homines meum qualemcumque laborem vindicem, benevolentes lectores monere, quibuslibet facile esse alteram hujus artis provinciam ingredi, & quæ ad ipsam spectant, notiones aggerere, cujus indolis sunt plerique libri, qui hodie confertim in lucem prodeunt, præcipue cum vix quidpiam inveniri possit, quod nunc novitatem redoleat; non omnibus tamen fas esse præstantiora tantum deligere, ipsa in ordinem redigere, aut propriis animadversionibus confirmari, ex quibus potest.

tissimum optimi Scriptores ab ineptis distingui solent . Me vero in priorum numero reponere minime profecto auderem , eorum tamen monita in studendo aut leges in scribendo pro viribus jugiter profectum esse fateri non vereor , quod nisi sim affecutus , id potius ingenioli tenuitati , quam ignaviæ profecto tribuendum videtur . Valete.

Conspectus.

Um hujusmodi opusculum non modo hæmorrhagiarum pertractationem absolvat, verum novæ medicinæ synopsis specimen exhibeat, idcirco aliquantisper morari necessum erit, ut ejusdem distributio clarius innotescat.

Multiplex enim sanguinis fluxus decem tantummodo species complectitur. Harum quælibet etsi plures varietates comprehendat, in *habitualement* tamen *criticam*, & *spontaneam* potissimum distingui oportet: quare cum fluxus singillatim explicaturus fuero, de habituali primum cruoris jactura sermonem suscipiam, de reliquis vero differentiis posterum agam.

Nomina itaque usitatiora, magisque simplicia singulæ hæmorrhagiæ perquisitionem exordiuntur, ne rariora obscuritatem pariant.

Synonyma subsequuntur ab Hyppocrate plerumque desumpta, aut a celebrioribus Practicis, minime vero Nosologis, quorum nomenclationes ad praxim parum conducunt.

Character deinceps reliquæ pertractationi præponitur, ut cujuslibet speciei indoles statim appareat.

Causæ deinde veniunt considerandæ, quæ, si theoreticos attendamus, multiplicem di-

visionem admittunt. Sed cum noverim inferiorem pene geometricam ipsas produci, ut earum qualibet præcedentis effectum, & subsequentis causam una constituat, ideoque, nisi summa intersit distantia, in praxi minus conferre putavi de causarum remotione, aut proximitate admodum laborare. Potius enim illas excerpere curavi, quæ frequentius occurrunt, validius agunt, propriusque ad singulos effectus producendos concurrunt.

Diagnosis signa sive phænomena ostendit, quæ futuri, aut præsentis morbi naturam, speciem, atque differentias declarant. Eorum nonnulla cum aliis quampluribus affectibus communia sunt, ut vix in singulorum pertractatione recenseri mereantur, quædam vero alia singulos morbos speciatim respiciunt, ac inter ipsa perpacua specialissima sunt, quæ pathognomica etiam dicuntur. Ego specialia non modo, ac pathognomica signa clare, breviterque indicare sategi, verum illa sejunctim exhibere curavi, quæ aut varias ægritudinis causas, aut sedem diversam manifestarent.

Prognosis jam confirmato morbo, ejusdem felicem aut infaustum eventum, aut in alium morbum metamorphosim prænuntiat; Clinici hic divinatores pene se offerunt, quare & ipse postquam proximæ mortis periculum, aut futuræ valetudinis spem indica-

verò in singula specie mutationes magis obvias expedito sermone enuntiare conabor ut si fieri possit tempore avertantur.

Animadversiones physiologicæ perturbationes animalis œconomix patefaciunt, ex quibus rationales medici singulorum morborum theorias, atque causas potissimum desumere deberent.

Earum pleræque modo circa sanguinis, atque lymphæ lentorem, solutionem, acrimoniam, elementorum exaltationem, vel heterogeneorum admixtionem, modo circa spirituum qualitates vitiatas, motusque perturbatos versantur, sed hujusmodi meditationes plerumque subtilioribus theoriis, aut hypothefibus ansam præbent, parumque ad morborum specialem indolem detegendam conducunt, quin imo sanam praxim infirmant, quæ vulgari anatome, longa observatione, & brevi therapia tantummodo fulcitur.

Hac enim de causa illas præsertim utilius referre censui, quæ ab accelerato, retardato, aut intercepto cruoris, ceterorumque humorum circuitu, aut a partium structura vitata, vel perturbato officio immediate deducebantur.

Praxis dum hanc provinciam aggredior, quamvis rigidas theoriæ leges fere obliviscar, indicationes tamen, quæ magis urgent, in ipsa sedulo inquirō, hisque selectiora remedia appono, quæ ratione non modo, verum

rum constanti clinicorum experientia confirmata videantur, pharmaca proinde simplicia nedum in formulas redacta exhibeo, cum in tanta circumstantiarum varietate, quæ in morbis occurrit, vix quidpiam circa remediorum compositionem sanciri possit, quod singulæ indicationi constanter satisfaciat; attamen in gratiam Tyronum

Formulæ nonnullæ proponuntur, quorum frequentior, aut utilior usus videtur, ut ad earum similitudinem ipsi ex propositis simplicibus, si opus fuerit, elegantiores componant.

Aphorismi qui tum ad prognosim confirmandam, cum ad eruditionem brevi labore simulandam clinicis necessariissimi evadunt. E Hyppocrate potissimum desumuntur cum aliqui Scriptores post ipsum, vel crambe recoquerint, vel parum novi tradere valuerint. Perpauci itaque ex his delecti sunt. Nam contractum hoc practicæ specimen, nisi illos postulabat, qui immediate cujuslibet ægritudinis naturam sequebantur.

Auctores tandem magis selecti, qui de singulis morbis egerunt enuntiare curavi, ut si qui intimius in morborum specialem indaginem incumbere vellent, facile possent.

C A T A L O G U S.

I. TRANSUDATIO CRUENTA.	Pag. 1
II. HÆMORRHAGIA NARIUM	3
<i>Habitualis.</i>	ibid.
<i>Spontanea.</i>	13
<i>Accidentalis.</i>	15
<i>Critica boni moris.</i>	ibid.
<i>mali moris.</i>	17
<i>Symptomatica.</i>	18
III. ESPUITIO CRUENTA	18
<i>Scorbuticorum.</i>	19
<i>Accidentalis.</i>	20
IV. HÆMOPTYSIS ULCEROSA.	21
<i>Accidentalis.</i>	33
V. VOMITUS CRUENTUS.	37
VI. MICTUS CRUENTUS.	45
VII. FLUXUS UTERI CRUENTUS.	55
HÆMORRHAGIA UTERI.	56
<i>Profusa.</i>	ibid.
<i>Stillaticcia.</i>	65
VIII. HÆMORRHOIDES.	68
<i>Nimiae.</i>	69
<i>Spontaneæ.</i>	76
<i>Criticæ.</i>	78
<i>Supressæ.</i>	79
IX. HÆMORRHAGIA INTESTINORUM.	80
X. HÆMORRHAGIA EXTERNA.	87
<i>Arteriosa.</i>	88
<i>Venosa.</i>	94

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova

AVendo veduto per la Fede di revisione, ed approvazione del P. Filippo Rosa Lanzi Inquisitore Generale del Santo Officio di Venezia nel Libro intitolato *Sanguinis fluxus multiplex. Auctore Ludovico Tessari Phil. & Med. Doctore*, non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza a Niccolò Pezzana che possa esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 16. Febraro 1764.

{ Angelo Contarini Proc. Rif.
 { Alvise Vallarezzo Rif.
 { Francesco Morosini 2.º Cav. Proc. Rif.

Registrato in Libro a c. 230. al Num. 1374.

Davidde Marchesini Segr.

20. Febraro 1765.

Registrato al Magistrato Eccell. degli Esecut. contro la Bestemmia.

Francesco Gadaldini Segr.
 S A N-

SANGUINIS FLUXUS MULTIPLEX.

I.

TRANSUDATIO CRUENTA

EPHIDROSIS CRUENTA. HIPPOCR.

Illa est sanguinis effusio, quæ per aliquam fit externi corporis partem, absque *continui solutione*, vel ipsa per diapedesim, vel per anastomosim contingat.

Rarus est affectus, qui multiplicem causam cognoscit; plerumque tamen illis frequens est, qui laxiori solidorum compage, vel tenuiori humorum crasi, aut acrimoniosa diathesi donantur, ut cruor sponte per cutis hiatus, aut per dilatata vasa effugiat: hujus phœnomeni plura apud Auctores extant exempla.

LANGELOTIUS enim in muliere scorbutica sudorem sanguineum observavit. *Collect. Accad. Tom. III. pag. 255.*

HOFFMANUS sudorem axillarum in adolescente cinnabarino colore refertum vidit. *Institution.*

SALMUTHIUS narrat ex auriculari digito sanguinem fluxisse. *Cent. III. obser. 36.*

BARTHOLINUS menstrua ex manibus, atque genibus fluere animadvertit. *Obser. Anatom. Cent. I. Histor. 3.*

AMATUS LUSITANUS menstruum sanguinem ex mammis stillare observavit. *Cent. II. observ. 24. & alibi.*

BOISSIERUS (*de SAUVAGES*) affert Carolum IX. Galliarum Regem periisse, cum sanguinem ex omnibus corporis emissariis abunde profudisset. *Nosolog. pag. 649. Edit. Venet.*

Mirabilis est historia adolescentis cujusdam, qui per novem annos pluries quovis anno patiebatur profusam septem dies perdurantem hæmorrhagiam ex pede, vel aliis partibus externis promanantem. *Transact. Anglic. n. 471.*

A morfu tandem serpentis cujusdam venenati *Hæmorrhoi* dicti præter alia teterrima, quæ tunc oriri solent, phænomena, sanguis bulliens, atque inflammatus e naribus non modo, verum ex auribus, atque manuum, pedumque unguibus ubertim profilit.

Caput colubris, vel succum herbæ colubrinæ *caacicæ* dictæ vulneri impositum prodesse dicunt: intus vero sudorifera exhiberi solent.

Ceteroquin hujusmodi eruptionis perquisitio magis eruditionem, quam proximam medicam respicit, sed ordo postulabat, ut hic primum de ipsa verba fierent.

II.

NARIUM HÆMORRHAGIA.

HÆMORRHAGIA. HIPPOCRAT.

HÆmorrhagiæ nomine passim medici quemlibet sanguinis fluxum indicare consueverunt; Hippocrates tamen ipso speciatim designavit cruoris e naribus fusionem.

Narium hæmorrhagia vel *accidentalis* est, a causa externa oborta; vel *spontanea*, periodica plerumque, & salutaris; vel *habitualis* & morbosa, de qua primo locuturi erimus; vel *critica* denique, quæ modo *salubris* est, si diebus judicatoriis eveniat cum ægrorum levamine, modo *insalubris*, si initio, & incremento acutorum appareat; *perniciosa* tandem, quæ in chronicis affectibus se manifestat.

HÆMORRHAGIA HABITUALIS

EA est, quæ vetustiores, a *Sanguinis insalubritate*, aut viscerum mala constitutione, causas agnoscit; Verum continenter, uberius quam par est, aut crebro revertit cum magna virium solutione, corporis consumptione, atque hydropis, tabis, aliorumque chronicorum morborum non levi suspitione.

Cause.

Illam faciunt sanguinis *scorbutica diathesis*, vel alia quæpiam humorum resolutio, aut acrimonia; *lienis* grandior *obstructio*, *jejunoris* inflammatio, atque hæmorrhoidum, sed crebrius in mulieribus pertinax catameniorum *obstructio*.

Diagnosis.

Habitualis narium hæmorrhagia facillime a critica distingui potest, quæ febriles acutos morbos frequenter comitatur; non ita tamen a spontanea, cum in utraque acuta febris abesse soleat.

Spontanea enim sæpissime corripuntur illi, qui sani de cetero, & vegetes apparent, sanguineo tamen, atque *plethorico* temperamento donantur, in quibus modica copia, rutilus, & cum levamine sanguis stillat.

Habituali vero, nisi antecedentium historia morbi indolem satis declararet, male affecti, *cachetici* aut manifeste scorbuto laborantes homines solent obnoxii esse, vel ii, in quibus abdominis obstructions tactui, ac visui conspicuæ sunt. Insuper cruor in his crebro, vel *continenter*, magisque dilutus erumpit cum maximo virium dispendio, earumque detrimento.

Signa denique plura sunt, quæ proximas hæmorrhagias prænuntiant, eaque partim com-

communia , partim alterutram speciem tantum respicientia . Generice itaque ipsas præcedere solent *capitis gravitas* , aurium sonitus , *faciei rubor* , visus hebetudo , oculorum lacrymatio , *narium pruritus* , motus febrilis , & alia quamplurima infra fufius suo loco ostendenda ; Singillatim tamen summum tumoris , atque doloris in *liene* , aut hepate incrementum habitualement hæmorrhagiam sæpe minatur .

Prognosis .

Deterior hæc hæmorrhagiæ species semper valde periculosa est , quia vel brevi mortem infert , vel tractu temporis *chronicos* affectus inducit .

Interdum enim tanta copia , atque nisu sanguis fertur , ut ægros exinanitione examinet Pulsus parvi , & inæquales fiant cum vultus pallore , ac extremorum perfrigeratione , donec mortis proximæ nuntia syncopes superveniat . At si fluxus quamvis non immodicus , continens tamen sit , vel crebro reverrat , in iunioribus debilem constitutionem , hypocondriasm , aut spasmodicos affectus parit , in cacheticis *hydropem* gignit .

„ Demum ex contraria parte sanguinem
 „ fluere periculosum esse *HIPPOCRATES*
 „ admonet , ut in lienosis ex dextera nare ,
 „ in hepatis , obstructionibus laborantibus ex
 „ sinistra .

Largæ denique hujusmodi ex naribus fusio-

nes, si per vim supprimantur, aut articulo-
rum morbos faciunt, aut *convulsiones*, brevi-
tamen venæ sectionibus profligandas, in fe-
nibus vero apoplexiam facile pariunt, nisi
hæmorrhoides supervenientes ab ipsa fortasse
præservent.

Animadversiones Physiologicæ.

„Membranam pituitariam, adeoque sinus
„frontales, & sphenoidales arteriæ irrigant
„maxillares ex maxillari interna oriundæ;
„Venæ ad jugularis internæ ramum externum
„sanguinem revehunt, & non solum ex ar-
„teriis congeneribus ipsum reducant, ve-
„rum etiam ex sinibus orbitariis, atque e
„sinibus duræ matris, quibuscum communi-
„cant, ita ut acuta versus jugulares inter-
„nas resistantia ex illis, & e sinibus duræ
„matris cruor versus nasales venas diverta-
„tur, & data earum dilatatione, aut ru-
„ptura effundatur.

En qua ratione in subjectis tenuiori hu-
morum crassi, aut laxiori fibrarum contextu
donatis, ut in junioribus, cacheticis, *scorbu-
ticis*, sanguis ex multiplici illa scaturigine
in nares affluens per venas debeat continen-
ter effugere.

En quomodo in illis, qui abdominis ob-
structionibus laborant, *lienosis* potissimum, ibi
circulo maxime retardato sursum evehatur,
atque in cerebro congeratur sanguis, donec
per nares necessario sibi pandat viam.

En

En cū in senibus ab hæmorrhagia per vim suppressa *apoplexia* facile superveniat, nisi hæmorrhoides tunc auxilium ferant.

En vobis tandem in sanis ceteroquin hominibus plethoricis tamen, ubi in ipsis caput turgeat, quomodo modicus hujusmodi fluxus *cerebrum levet*, a pluribus morbis præservet, pluresque alios avertat.

Praxis.

Perperam hanc tentabimus hæmorrhagiæ speciem subigere absque gravioris morbi periculo, nisi prius antiquas obstructions abstulerimus, consuetas evacuationes restituerimus, naturalem sanguini crasim conciliaverimus, ceterasque sensim, removerimus causas, quæ fluxum detinere solent; at cum sanguis interdum tanto impetu e naribus fundatur, ut æger vita periclitari videatur, ideoque citra rationem etiam quandoque breviorē viam sternere, ipsumque fluxum statim sistere coacti erimus, adeo ut duplex insurgat medendi methodus; altera

In Paroxismo

Tunc *venæ sectiones* potissimum convenient, moderatæ quidem, sed iteratæ, ex lato tamen vulnere, ut nonnulli docent, sanguinem extrahendo, ipsumque exeuntem identidem digito intercipiendo.

Ex pede igitur primo venam incidere ne-

cessum erit, verum *hirudinum ope* ex vasis hæmorrhoidalibus sanguinem mittere oportebit, præsertim cum observatione constet hæmorrhoides cum narium fluxu ita alternari, ut iis supervenientibus hic desistat, & e contra.

Insuper scapulis, & cervici cucurbitæ applicari possunt, sed magnam occipiti cucurbitam admotam Auctorum plerique, & celeb. *MORGAGNUS* (*) ipse multum commendant, quia venas occipitales alte incidendo, quæ cum utroque laterali sinu communicant, sanguinis ibi affluentis copia imminuitur, ac proinde in pluribus capitis morbis præsidium affertur.

Hic pariter locum habent *pediluvia tepentia* artuumque inferiorum frictiones, quæ cruorem nonnihil revellendo profunt.

His præmissis si sanguinis effusio pertinax sit ad externa remedia *Empirici* confugere solent partim diversis corporis partibus applicata, partim naribus intromissa, quæ tamen minus tuta sunt, & ab Agyrtis plerumque derivata.

Primo se offerunt, quæ frigoris sensum excitant, videlicet aqua frigida, nix, *glacies*, nummus uncialis, argenteus, jaspis, umbilicus marinus &c. quæ, incio etiam ægro, cervici, fronti, aut scroto admovent.

Hæc subsequuntur ligaturæ dolorificæ extremorum, inopinati terrores, atque lipothymia, quæ alio sanguinem divertunt; frontalia denique & epithemata constipantia conveniunt

(*) *Adversar. anatom. vi.*

veniunt ex bolo , gypso , fuligine , aut faccharo Saturni &c. cum ovorum albumine , aut aceto subacta ; vel , quod magis profuisse dicunt , simplex *albumen* cum stipula , *scroto* applicatum .

Præter ea plura alia proponuntur sub liquoris , aut pulveris specie , quæ per siphonem , aut torundam naribus intromittuntur .

Liquores sunt *aqua aluminosa* , aut vitriolica , five illa styptica D. M A T T E , spiritus , aut oleum sulphuris , & vitrioli ; atramentum etiam , quod nonnulli utilissimum evasisse restantur ; vel , quod magnopere H E I S T E R U S laudat , *spiritus vini* rectificatissimus , simplex , vel camphoratus .

Pulveres hujus generis parantur ex vitriolo albo primum , five ex *pulvere* illo *sympathico* tantopere commendato ; verum ex alumine , chalcantho rubefacto , croco martis , bolo armeno , gypso , sanguine draconis , mastice , colophonio , gossipio combusto , fuligine &c. aut ex vilioribus illis substantiis , nempe bufone exsiccatō , crepitu lupi , vel stercore asinino , suillo , aut canino , præclaro nomine *album græcum* appellato , patrantur .

Ad interna quod attinet remedia , quamvis innumera proponantur , pauciora tamen convenire videntur præter *refrigerantia* , temperantia , & *anodyna* mitiora ; præsertim cum in hoc affectu magnus orgasmus excitari soleat , qui hamorrhagias semper comitatur . Emulsionēs itaque ex feminibus frigidis paratæ cum pauco simul nitro , atque camphora , potissi-

ma sunt pluries in die propinatae, tum aqua communis, Nuceriana, nitrata; ferum lactis simplex, vel destillatum: Verum etiam portiones subacidæ ex citro, ribesiis, aliisque similibus affatim haustæ, quibus addi possunt succi, aut decoctiones, quæ ex plantis refrigerantibus videlicet lactuca, nimphæa, portulaca, malva &c. desumuntur.

Inter anodyna usuveniunt diacodyon, laudanum utrumque, pilulæ cynoglossæ, tum papaverum, & hyosciami semina &c. camphora etiam his adscribitur, & *liquor anodynus* mineralis, quem speciatim quidam commendant.

Hujusmodi opiata tamen caute Practici adhibent, præsertim cum ægri viribus deficiant, quare, & ipse libentius confugerem ad æthiopem vegetabilem, quod una sanguinis fervorem compescere, fluxumque sistere potis erit.

Victus tenuis esse debet infrigidans porro, atque incrassans ex jusculis hordei, avenæ, & oryzarum confectus: gelatinosus enim animalis crassior in paroxismo saltem minus convenit, *potus* vero continuo *subacidus* sit, motusque omnis corporis vitetur.

Oportet denique, quod æger vigilans, vel dormiens caput altius ferat, ne decumbendo summo cum detrimento sanguis ubertim in guttur delapsus pulmonem, aut stomachum inundet.

Extra paroxysmum.

Altera requiritur medendi ratio, quæ potissima est, modo fluxus modicus sit, vel satis remediis subactus; ea tamen variat pro causarum diversitate, ut aliunde potius desumenda videatur, cum de scorbuto, viscerum obstructionibus, mensium suppressionibus acturi erimus.

Attamen obiter hic animadvertendum erit, ubi narium hæmorrhagia a scorbutica lue, vel alia humorum acrimonia, aut solutione dependeat, sanguinem incrassare necessum esse, quod præcipue obtinebitur assiduo *lactis usu*, jusculis farinaceis, cibis gelatinosis, cortice Peruviano, aquis martialibus, rationali methodo propinatis, prout occasio postulaverit.

In obstructis denique visceribus efficaciora, atque tutiora, quæ usuveniunt, pharmaca, sunt rhabarbarum, gummi ammoniacum, tartarum vitriolatum, sal ammoniacum, sapo &c. tum quæ ex radice curcumæ, sambuco, marrubio, & similibus virtute stirpibus Galenice parantur alibi enuntianda. In diuturniori denique hæmorrhoidum, aut mensium suppressione utrumque fluxum prius revocare oportebit, antequam frustra remedia sanguinem sistentia tentemus.

Formula.

℞. Seminum quatt. frigid. excorticat. ℥. j.

Papav. alb. ℥. j.

Amygdal. dulc. excorticat. ℥. ℞.

& cum

Aq. nucerian. ℥. viij.

f. f. a. emulsio, cui adde

Campb. ras. acet. dissolut.

nitr. puriss. a. ℥. j.

Syrup. de mæcon. ℥. ij.

m.

*Inferviat pro integra die in paroxismo co-
eleatim, vel mane, & vespere fumenda.*

℞. Acet. acer. ℔. ℞.

Sacchar. Satur. ℥. j.

m. pro epithemate.

*Quod lintei ope interdum stomacho appli-
catur.*

Apho-

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

Qui capite gravati ad finciput dolorem sentiunt pervigilio torquentur, iis sanguinis Eruptionem fore spes est, tum vero præcipue, si aliquis contentionis sensus ad cervicem peringat. *Coac.* 194.

Qui post sanguinis ex naribus eruptionem ex tenuibus sudoribus præfrigescunt, male habent. *Coac.* 40. 342. *Predict.* 1. 126.

EX L O M M.

Quibus sæpe e naribus sanguis fertur, his fere semper aut lien valde tumet, aut caput dolet. *Obser. medic.* pag. 85.

Auctores.

HOFFMANUS. in *Institutionibus.*

HEISTERUS. in *Medicina practica* c. VIII.

HÆMORRHAGIA SPONTANEA.

HÆMORRHAGIA PLETHORICA. SAUVAG.

Salutaris hæc Eruptionis species juniores ut plurimum, vere præsertim, aut æstatis initio, sine febre, *statisque temporibus* agredi solet; ipsam præcedunt *capiplenum*, somnolentia, vertigo, genarum, & oculorum rubor,

rubor , *narium pruritus* , aliaque similia , mī-
tiora tamen phænomena , quæ omnia a *simplici*
plethora potissimum , vel a consuetarum excre-
tionum segnitie , aut recenti suppressione de-
rivant , ut his positis facile cruor e naribus
stillet occasione insolationis , aut alicujus erro-
ris in gymnastica , vel in diætâ abusu alimen-
torum , remediorumque calefacientium , quæ
sanguinem nimis commoveant , atque *augeant* ;
at modice ipso evacuato symptomata super
allata prorsus evanescunt , homo promptus
magis , vividusque se prodit , & hoc naturæ
molimine plures avertuntur morbi , quibus fiunt
obnoxii ii , qui hoc fluxu statim deficiunt ,
nisi hæmorrhoides ejusdem vices gerant .

Ad curationem quod attinet , nullam ple-
rumque postulat hæc hæmorrhagiæ species ,
nisi fortasse modos excederet , in quo casu
moderata sanguinis extractio cum frequenti
haustu potionum , aut emulsionum refrigeran-
tium satis , superque valebit , ipsa autem
perperam suppressa erit vaporibus emollienti-
bus , atque errhinis naribus intromissis revo-
canda , vel identidem *venam secando* naturæ
conamen implendum .

Aphorismi .

EX HIPPOCRATE .

A Doleſcentibus magis , ſive puberibus
e naribus profluvia ſanguinis obvia ſunt .
Sect. III. aphor. 10.

H Æ-

HÆMORRHAGIA ACCIDENTALIS.

HÆMORRHAGIA PASSIVA. SAUVAG.

Illa est, quæ ab ictibus, stimulantibus, aut chirurgicis instrumentis, sub *polypi* præfertim *extractione*, oriri potest, ipsa stypticis admotis facile curatur.

HÆMORRHAGIA CRITICA

Boni Moris.

HÆMORRHAGIA SALUBRIS. NIHELLI.

EA est, quæ in acutis post morbi statum circa *dies judicatorios* moderata copia, cum symptomatum levamine interdum supervenit; item, quæ catameniorum aut hæmorrhoidum vicaria est, tum quæ hemoptysim, aut hematemesim in mulieribus frequenter avertit.

In febribus enim, ardentibus potissimum, ipsam præcedere solent tinnitus, atque *surditas aurium* præcordiorum tensio, spiritus difficultas, capitis dolor, pervigilium, temporum pulsatio, oculorum denique, narium, totiusque faciei rubescencia, atque intensus ardor.

Præterea quo ad pulsum inditia spectat, ut celeb. **NIHELLUS** in suis Observationibus ostendit, „ hæmorrhagiam præagit pulsus „ *dicrotus*, vel subsultans, seu cujus identi- „ dem

„ dem pulsationes coincidunt ; si prima pars
 „ par sit major posteriore , quantitas sanguinis
 „ parva est : si ambo ictus vehementes æqua-
 „ les , hæmorrhagia mediocris erit ; si pri-
 „ mum ictum altissime sequatur alter , cito
 „ fiet hæmorrhagia ; quo sæpius in serie pul-
 „ sationum revertitur pulsus dicrotus , eo ci-
 „ tius fiet hæmorrhagia , ut si qualibet trige-
 „ sima pulsatione revertatur , hæmorrhagia
 „ intra quatrimum ; si qualibet decima sexta
 „ intra triduum ; si qualibet octava , intra
 „ biduum ; si qualibet quarta , intra diem su-
 „ perventura est hæmorrhagia ; si ex earpo
 „ dextero major sit subsultus , ex eodem la-
 „ tere expectanda naris hæmorrhagia ; si in-
 „ constans sit subsultuum recursus , incertum
 „ est tempus hæmorrhagiæ . „ *Vid. NIEL-
 LI Observ.*

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

M Orbi acuti effluente ex naribus sanguine
 die judicatorio absolvuntur. *Coac. 150.*

Quibus in febribus aures obsorduerint bis san-
 guis e naribus effluens.... morbum solvit. *Seet. vi.
 aphor. 60. & Coac. 210.*

HÆMORRHAGIA CRITICA

Mali moris.

HÆMORRHAGIA INSALUBRIS. DURET. *Coac.* 10.

Ipsa initio & augmento acutorum, vel in *diebus non criticis*, nimia plerumque apparet; vel in criticis etiam, sed *stillatim*, atque exigua copia erumpit sine morbi levamine, ut frustraneos naturæ labescentis conatus ostendat.

Haud infrequenter eam subsequuntur virium maxima resolutio, spasmus, delirium, aut cum pulsu parvo, & inæquali, extremorum perfrigeratio, tum frigidus, tenuisque sudor, quæ omnia deteriora evadunt in *malignis* petechialibus, ceterisque febribus exanthematicis.

Aphorismi

EX HIPPOCRATE.

PErpusillæ e naribus stillæ damno sunt. *Coac.* 57.
Sanguinis ex naribus stillationes, quæ undecima die contingunt, molestiam adferunt, tum vero præsertim, si bis sanguis stillaverit, aut rursus nares stillare cœperint. *Coac.* 337.

EX DURET.

Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximia stillatio evenit mala. *Coac.* 10.

B

HÆ

HÆMORRAGIA SYMPTOMATICA.

HÆMORRHAGIA FEBRILIS BOERRHAU.

EA videtur, quæ vel a febribus nonnullis intermittentibus originem ducit (*Allen. art. 2199.*) vel febres interdum alias quotidianas intermittentes comitatur, (*Sauvage. class. ix. ord. I. g. I. spe. 3.*) sed cum criticis facile convenire videntur.

III.

EXSPUITIO CRUENTA.

CRUENTATIO GINGIVARUM ETTMULLERI.

Illa est sanguinis per os excretio, quæ neque a pulmone, neque a ventriculo procedit, sed a dentibus, faucibus, tonsillis, ceterisque propinquis partibus *sine tussi, aut vomitu* derivat; præcipua ejusdem, ac deterior species est

SPUTUM SCORBUTICORUM
CRUENTUM.

PTYALISMUS SCORBUTICUS ROGER.

Ipsum a gingivis erosio ac putrefactis continuo prodit, cum dentium vacillatione, atque carie a scorbutica lue ortum, donec dentes tandem plerique decidant.

Hic affectus frequens est puerulis sordidis, male altis, aut ab impuro sanguine natis; tum adultis cacheticis, nautis, aut litora inhabitantibus, vel alia ratione *scorbuto laborantibus*.

Praxis.

Præter scorbuti medelam, quæ hic potissima est, alibi tamen inquirenda, pars affecta sequenti modo pertractari debet.

Primum quidquid putridum, aut sphacelolum in carnibus est ad vivum usque vossellis auferatur; dein cariota alveola deradantur; si vero gingivæ sanguine simpliciter turgeant, lanceola aperiantur, & quidquid saniosi superesset, pluries in die exprimatur; partem infirmam sæpe melle, spiritu vini camphorato, aut succo limonum abluendo, atque detergendo; denique a putredine pars arceatur *tinctura laccæ*, aloe, myrrhæ, tum succis nasturtii aquatici, becabungæ, cocleariæ, raphani rusticani, menianthis, ceterarumque plantarum an-

tiscorbuticarum , quibus auxiliis sequens formula addi poterit .

℞. Aq. cinamom. Laḡ. ℥. iv.

Confeḡ. Alker. ℥. j.

Aloes . Hepat.

Myrrb. elect. ꝑ. a. ʒ. j.

Alum. rup. ꝑ. g: vj.

Syrup. Rosar. rub. ℥. j.

m. f. mixtum cocleatim ore detinendum ad gingivas firmandas , atque a putredine tuendas .

EXSPUITIO ACCIDENTALIS.

Altera cruentæ exspuitionis species obvia est a scorbutica probe distinguenda , quæ nullam dentium labem , nullumque sanguinis inquinamentum conjunctum habet , in qua cruoris stillæ sub rudiorum præsertim ciborum masticatione erumpunt , in iis potissimum , qui laxiori donantur gingivarum contextu ; ea vix medelam postulat præter simplicem vinosam abluitionem .

Demum a gingivarum phlogosi , *parulis* sive apostemate disruptis sanguis facile scater .

Præterea sub tonsillarum inflammatione , *tussi molesta* , magno scretu , vel affectu catharali a faucibus , & laringe veniunt cruoris striæ .

Tan-

Tandem post dentium , aut tonsillarum extractionem sanguis interdum uberrime funditur , cujus effusionis tamen perquisitio ad externas hæmorrhagias potissimum pertinere videtur .

I V.

HÆMOPTYSIS ULCEROSA

Sive tabem ferens .

HÆMOPTYSIS HABITUALIS MORTON.

HUjusmodi hæmoptysis species ab eo sanguinis sputo oriri solet , quod ab *erecto* , atque conciso pulmonum alterius generis vasculo venoso plerumque originem ducit , & *incurabile ulcus* consequens habet .

Causæ .

Remotæ . Hæ mala sunt corporis , & pectoris præsertim conformatio , gracilis habitus , tenuior humorum crasis , sed *gentilitia* ad tabem *dispositio* potissimum .

Proximæ . Ad has pertinent sanguinis strumum , scorbuticum , venereum , rachiticum , vel aliud quidquam tabificum latitans , *acrimoniosum inquinamentum* , quod humores in diem acriores reddat , atque resolvat ; verum etiam solida in his subjectis jam labefactata , multumque gracilia , sensim paullatimque *dilaniet* , donec vas aliquod in pulmone *disrumpatur* .

Occasionales, five quæ in subjectis ad hæmoptysim, ptysimque dispositis sputum cruentum de repente excitare solent, sunt plerumque *plethora*, *tussis vehemens*, cantus, cursus, saltus, vel motus quilibet muscularis nimius; regiminis, potus spirituosus, atque ciborum abusus, nimia venus, ira, & cetera animi pathemata, quæ sanguinem admodum rarefaciant, atque commoveant; Insuper jam diu suppressæ cruoris, aliorumque humorum consueta excretiones, hæmorrhoidum nempe, narium hæmorrhagiæ, mensium, lochiorum, aut albi fluoris, gonorrhææ, vel periodici albi fluxus dum per pulmones revolvuntur; denique hic recensenda externæ causæ, casus, percussiones, & vulnera thoracis.

Diagnos.

Eo potissimum colimat, ut futuræ potius hæmoptysis indicia afferamus, quæ nos de ipsa, ac certo consecutura tabe præcavenda commonefaciant, quam præsentis cruenti sputi signa satis conspicua non reticenda tamen magnificamus.

E Juvenibus enim illi intra 18. & 35. circiter ætatis annos, huic magis videntur morbo obnoxii, qui a parentibus, ab avis, ab avunculis, aliisve consanguineis originem duxerunt sanguinis sputo, ptysi, vel alio tabis genere vexatis, aut interemptis; qui ossa jugalia elevata nimis, scapulas ampliores, sursumque porrectas, atque cervicem longiorem
osten-

ostendunt , artus vero graciliores , protensos , sed *thoracem* præsertim , reliqui corporis respectu , *angustum* habent , & depressum ; qui proinde dum clivum ascendunt , aut quovis alio defatigantur corporis exercitio , moleste spirant , pulsuque celeriori laborant ; ii denique , qui in volis manuum , totoque corpore æstuant , ut a pastu præsertim febricitare videantur ; qui aphonam sæpe vocem edunt , *faburram* vomunt , & levi de causa tussiculosi fiunt ; qui nocturnis frequenter sudoribus , aut diarrhæis enervantur : tandem , qui *genarum circumscripto rubore* post assumptum cibum præcipue afficiuntur ; quod postremum proximæ hæmoptysis non levem suspicionem inducit .

Si quem enim intueris plerisque eorum phænomenorum laborantem , quamvis pro mitiori gradu vulgo latitantibus , medico tamen perspicuis , ipsum hæmoptysim , atque tabem facile passurum fore non dubitaveris .

His explicitis nunc reliquum erit pauca signa ostendere , quæ excretum sanguinem e pulmonum corroso , aut fauciato vasculo procedere indicant , eumque a ceteris alterius generis cruentis exspuitionibus distinguunt .

Sanguis enim in hoc casu erumpens *fluidus* , *rubens* , ac pro admixto aere *spumosus* apparet cum scretu , atque *tussi* plus , minusve molesta in ratione copię , atque acrimonię profluentis laticis . Sputum vero tunc per intervalla recurrit , quod , si perquam uberrimum sit , sub vomitus specie expellitur , gravi anhelitu , & *murmure* in thorace superstite , quæ novam

eruptionem pertimescendam esse prænuntiant ; ægri denique in hac magis , quam in reliquis hæmorrhagiis exanimantur . Dolor tamen in hoc morbo abesse solet , febris non semper .

Reliquæ cruoris effusiones propriis signis ab hæmoptysi distingui possunt . Sanguis enim , qui e gingivis , aut propinquis partibus stillat , simplici exspuitione exigua copia , & *saliva remixtus* ejicitur ; qui a capite descendit *subniger* rotundus apparet , tum per nares simul mucro delibutus emungitur ; qui ex gutture , aut tonsillis emanat , cum *molesto sreatu* expellitur ; qui a ventriculo procedit , cum *vomitum* erumpit ; qui ab aspera arteria exit , *dolore non caret* , & si modica tussi , multo tamen , & laborioso sreatu pellitur ; qui denique in pulmonum inflammationibus effunditur cum multa , & vehementi tussi , atque *lacinante* plerumque *lateris dolore* pytuïta , & catharo permixtus excernitur .

Prognosis .

Neminem latet omne sanguinis sputum , quod a pulmone procedat , periculosum esse plus minusve pro emanantis cruoris copia , & fauciatæ vasis magnitudine , illud tamen , quod ab *infecta sobole* plerumque originem habet , & pravam humorum indolem , aut malam thoracis constitutionem sequitur , insensissimum est , ut nisi primis diebus interimat , incurabilem certo *ptysim* habeat consecuturam .

Animadversiones physiologicae.

Præter innatam humorum acrimoniam, ac solidorum laxitudinem tamen *præternaturalis*, corporis, atque pectoris *conformatio* *sufficeret*, ut hæmoptysis oriretur.

Sanguis itaque ex toto corpore redux per venam cavam dexterum ventriculum intrat, hinc ab arteria pulmonali in utrumque pulmonem impellitur, qui in hujusmodi subjectis pro summa angustia reliqui corporis respectu omnem refluentem sanguinem recipere nequit absque quo sanguifera vasa magnopere inflentur, atque distendantur. At exuberans ibi cruor non solum a debili, distractoque pulmone segniter, atque impari copia per venas pulmonales in sinistrum fertur ventriculum, verum ab hoc, atque Aortæ trunco per longas carotides, artusque protensos difficillime undeque propellitur; sed ex vasis venosis ad cordis ostia novæ sanguinis undæ ingressum petunt, ergo pulmo continuam turgentiam, atque distensionem patietur, donec æger satis valida inspiratione uberiores evacuationem promoveat.

His positis fac, ut aliqua accedat ex occasionalibus causis, quæ vel sanguinis copiam augeat, vel ipsum valde rarefaciat, aut commoveat, ut majori nisu contra laxas pulmonalium vasorum parietes impingat, en post maximam distensionem alicujus vasis disruptio, hæmoptysis, ulcus, tabes, mors.

Pra-

Praxis.

Quæ adhuc circa causas , atque signa enuntiavimus , quamvis ad morbi speciem prænuntiandam , eamque a ceteris cruentis exspuitionibus distinguendam , verum consecuturæ tabis medelam rite instituendam non parum conducant , tamen in hæmoptysis præsentis curatione , quæ pro acutiori morbo haberi debet , parvi facienda videntur , cum in *supprimendo sputo* tunc curatio omnis consistat , ne maximum oriatur ulcus , neve cum sanguine spiritus evomatur .

A reiteratis itaque venæ sectionibus sputi suppressio potissimum obtinebitur : in brachio enim primum est vena incidenda , ut , si qua adsit morbosa sanguinis expansio , vel universalis repletio , magna saltem ex parte tollatur , verum ex pede , aut e locis , ex quibus sanguis exilire consueverat , tam ut a superioribus ad inferiores partes ipse divehatur , cum ut consuetæ excretiones restituantur . Denique sublata universali plethora in omnibus fere pulmonum affectibus manum secare juvat ; ceteroquin eousque venæ sectiones repeti debent , modo ægri sinant vires , ac *vasa* magnopere *exinaniantur* , quod pulsum tactu satis dignosci potest . Interdum etiam in pertinacioribus hæmorrhagiis ad animi deliquium sanguinem emittere nonnulli consueverunt .

Quoad reliqua spectat externa auxilia artuum ligaturæ a Practicis commendantur , quæ in despe-

desperatis casibus quandoque profuerunt ; frigus tamen extrinsecus applicitum prorsus contemno, quod sanguinem a peripheria centrum, atque pulmonem versus impellit, ipsumque magis tumefacit. Nihilominus D. LIETAUD scroti refrigerationem jubet, sed *Celeb. BENETUS* in his rebus scriptor egregius, externas frictiones melius profuisse testatur.

Ad pharmaceutica quod attinet remedia, antequam vasa depleta fuerint, ipsa frustranea plerumque evadunt, imo nocua valde, si ex genere præsertim adstringentium mineralium exhibeantur. Solida enim præpostere crispando, vel uberiores effusionem, vel cruoris congestionem excitabunt in lethalem suppurationem abituram.

Primis itaque diebus, inchoatis jam venæ sectionibus, *refrigerantia*, paregorica, mucillaginea, atque leviter subadstringentia tantum conveniunt, qualia sunt emulsiones feminum frigidorum cum papaverum semine, eorumque syrupo subactæ.

Decoctiones ex foliis, & mucillagines e feminibus psylli, symphiti, cydoniorum, polygoni &c. sed *succus* recenter ex *urtica* viridi expressus summum præstat emolumentum ad ʒ. vj. semel vel bis in die propinatus, diuque continuatus. Hæc per gradus subsequuntur : gummi Arabicum, & *tragacantha* a GOTTOFFREDO in hoc morbi genere magnopere commendatum, atque ex his recenter paratus pulvis ille HALT ABBATIS, qui utiliter loco cenæ saltem ad ʒ. ij. in emulsione solutus

tus quotidie exhibetur . Verum resinosa substantiæ locum habent corroborantes , & adstringentes ; nempe sanguis Draconis , terra Japonica , terebinthina ustulata , cera sigillatoria , sed potissimum *æthiops vegetabilis* probe confectus ad \mathfrak{D} . \mathfrak{ss} . cum conserva Rosarum mane sumptus , qui pro insita paregorica virtute maxime convenit , quando post vasorum depletionem magna supersit sanguinis rarefcentia , vel solidorum oscillatio sputum detinens , ubi certo validiora adstringentia nocerent , quæ , si fieri possit , vitanda erunt .

Attamen in amplioris vasis laceratione cum pro erumpentis cruoris copia in faucibus Orci jam videatur æger , ad efficaciora remedia necessario est deveniendum ; Hujusindolis sunt , fungus Melitensis , crocus martis , lapis hæmatites , aqua , sive essentia Rabelli , stypticum *Cobaltch* , quibus tamen præcellit *specificum HELVETII* ad \mathfrak{D} . \mathfrak{ss} . vel \mathfrak{D} . j. sub forma boli , aut mixtura quadam solutum mane sumendum , in quo tantumodo insistendum erit , donec pertinax magna ex parte subigatur effusio , summumque vitæ discrimen tollatur ; post hæc ad mitiora adstringentia reverti opuserit .

Ad validiora constipantia etiam pertinent vitriolum album , colcothar , spiritus , atque oleum sulphuris , & vitrioli , &c. aliaque affinia , quæ minus laudo , quia in ipsis inest acidum vitriolicum magis explicitum , quod nimis corrugat , atque a stypticis diversa ratione agit .

Suppressio vero sputo , ac ab effuso stagnante san-

te sanguine , si opus sit , expectorantibus pulmone repurgato , sedulo incumbendum erit , antequam fauciati vasis margo in suppurationem , aut ulcus desinat , quod ipse cicatrice obducatur , atque viscus corroboretur . Quidam enim hac de causa circa finem curationis aquam calcis vulnerariam exhibent , melius tamen indicationes omnes implet *lac chalybeatum* ad ℥. vj. cum hederæ terrestris decoctione dilutum , præsertim cum tabes initium hic plerumque habeat ; in progressu autem *cortex Poruvianus* ad ℥. j. epicraticæ sumptus non parum prodest .

Tandem quod diætam respicit , cibus valde tenuis esse debet , & facilioris subactionis , cui nonnihil gelatinosi inhæreat , ideoque primis diebus solo potu , atque coclearibus aliquibus emulsionis , aut *cremoris oryzarum* , hordei , vel avenæ ægri tantum aluntur . Verum decrescen- te morbi impetu , gelatinæ convenient ex *pedibus gallinaceis* , testudinibus , aut rostro vitulino &c. confectæ , quæ una nutrimenti , & medicamenti officium præstabunt ; Denique cerebra vervicina , aliorumque juvenum animalium moliores partes elixæ , sed modica copia exhiberi poterunt . Potus nisi gelidus , saltem *frigidus* , hauriatur , ex aqua simplici , vel decoctione diluta plantarum vulnerariarum ; vinum prorsus interdicendo .

Omnes denique violenti corporis motus , *vociferationes* , atque animi passiones prohiberi maximi interest , quæ sanguinem commovendo summum detrimentum afferent ; neque culcitris
nimis

nimis cooperiendus est æger, quibus valde calefieret, atque sanguinis motus acceleraretur.

Nihilo tamen minus, modo æger sub sanguinis effusione non intereat, febricula, atque tussi ingravescente icoris, purisque exspuitione in diem tabidus fiet brevi plerumque mortem passurus.

Formula.

℞. *Semin. 4. or. frigidior. ℥. j.*

Amygdal. dul. escort. ℥. ij.

Semin. Papav. alb. ℥. j.

Gumm. Tragacanth. ℥. ℔.

m. & cum

aq. destillat. plant. ℥. iv.

f. s. a. emuls. dein. add.

Syrup. Cydonior. ℥. ij.

Primis diebus exhibetur loco cenæ, vel cocleatim in morbi decursu prout occasio postularit.

℞. Rad. Alb.

Symph. in taleol. divis. a. ℥. ij.

Semin. Psyll.

Cydon. a. ℥. j.

Papav. alb. ℥. β.

Gumm. arabic. ℥. ij.

m. & cum

Aq. destill. plant. β. q.

f. s. a. mucilag. cui add.

Syrup. Cydon. ℥. ij.

Identidem cocleatim propinatur ad humorum acrimoniam nonnihil obtundendam, aut solidi scissuras leniter itipandas.

℞. Loboch. farfar.

Alb. a. ℥. j.

cum vel sine Oximel. simpl. ℥. β.

m. pro lambitivo.

Ad

Ad eliminandum, si opus fuerit, quidquid
effusi concrefcentis sanguinis in pulmone su-
peresset.

R. Succ. urtic. virid. r. express. ℥. vj.

Capiat mane æger vel simul vespere pro
corroborandi, atque adstringendi scopo.

R. Æthiop. vegetab. g. vj. — x.

cum vel sine fungi melitensis ℥. ℥.

Conserv. Ros. antiq. q. ℥.

m. f. b. n. ii.

Mane exhibeatur vel pluries in die, præ-
sertim cum sanguinis effervescentia, aut soli-
dorum oscillatio sputum detineat.

R. Specific. Helvet. ℥. j.

Extract. urtic. q. ℥.

m. f. b. vel si æger bolos respuat.

R. Aq. Plantag. ℥. iiij.

Specific. Helvet. ℥. j.

Gran. Kerm. s. p. g. vj.

Syrup. Cydon. ℥. ij.

Semel, vel bis in die propinatur in gran-
diori, & pertinaciori sanguinis effusione.

Apho-

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

Adoleſcentibus autem ſanguinis ſpuitiones, &c.
Sect. III. aphor. 29.

Quicumque ſpumofum ſanguinem exſpuunt his
 ex pulmone eductio fiet. *Sect. V. aphor. 13.*

A ſanguinis ſputo puris ſputum, &c. *Sect. VII.
 aphor. 25.*

EX LOMM.

Adoleſcentia morbis eſt expoſita acutioribus...
 & præcipue ſanguinis ſputo, & poſt hoc tabi.
Obſ. Medic. pag. 255. Edit. Amſtelod. an. 1715.

Nullus eſt medicinæ locus, ſi ſputum cruen-
 tum ab eroſo eſſe pulmone cœpit... *Obſ. Medic
 pag. III.*

Auctores.

MORTONUS in ſua *Pyſiologia*.

BENETUS in *Theatro Tabidorum*.

LOMMIUS in *Obſervationibus Medicinali-
 bus* pag. 255.

HÆMOPTYSIS ACCIDENTALIS. MORTON.

Illud eſt Sputum ſanguinis, quod a nullo
 ſenſibili ſaltem, humorum inquinamento
 originem agnoſcit, ſed in ſano ceteroquin a-
 nimali a diſruptis, aut dilatatis aliqua acci-
 dentali de cauſa pulmonum vaſculis procedit
 non neceſſario in tabem abiturum.

C

Cau-

Causæ.

Remotæ : *plethoricum* , & *biliosum temperamentum* in juvenili præsertim subjecto cum solidorum molli contextu ; summaque mobilitate conjunctum ; segnis adventus , vel *difficilis eruptio mensium* , ceterarumque naturalium , vel consuetarum excretionum ; nimius Artificum labor , aut Litteratorum nimia desidia , potus spirituosus , ciborum calefacientium abusus , aeris magnus æstus , vel quidquid sanguinis copiam supra lumen vasorum augere , aut in motum nimis ciere valeat.

Proximæ : una , & occasionales causæ , quæ de repente interdum in hujusmodi subjectis , vas aliquod pulmonum infringunt ; innumeræ esse possunt , nempe cursus & saltus nimius , coitus frequens , *vociferationes* aut cantus diu protensi , risus vehemens , tussis valida , inopinatæ lætitiæ , aut mæroris affectus , ira , convulsio , singultus , vomendi , aut excernendi fæces grandiores conatus , casus , percussiones , atque vulnera thoracis , frigus subito extrinsecus applicitum , denique intermissio consuetarum venæ sectionum , aut suppressio spontanearum excretionum , *mensium* præsertim , hæmorrhoidum , narium hæmorrhagiæ , albi fluxus , periodicæ diarrhœæ &c.

Dias

Diagnosis.

Sanguinem spumofum floridum cum tuffi per vices erumpentem a pulmonibus egredi fuperius vidimus ; verum a tabifico non procedere inquinamento, antecedentium hiftoria, temperamenti examine, atque ægrorum infpectu facile diftinguemus. Qui hac enim mitiori fanguinis exfpuitione corripuntur, fani de cetero apparent optimo plerumque corporis habitu, & *pletborico* donantur temperamento, vividi, & animofi funt, *æquabiliter rubent*, nullumque certum tabis indicium præbent, effufionem facile ferunt, promptiusque convalefcunt; non ita quidem tabefcentes fe habent, quorum hæmoptyfis ulcerofæ genus non folum figna fuperius enuntiata præfeferunt, verum a fputo vultus pallor, animi languor, viriumque maxima proft ratio, ipfum fatis declarant.

Prognosis.

Sanguis, qui a pulmone fcaturit, nunquam periculo vacat, modo tamen grandiora vafa fauciata non fuerint, & modica fiat cruoris jactura, atque æger probe curetur, minus hic affectus detrimenti habet, præfertim fi per *anafomofim* contingat, ut in mulieribus menfibus deficientibus abfque gravi noxa fieri defendunt; at fi unquam fputum diu protrahatur, tabes non raro fufpicari licebit.

Praxis.

Ubi hujusmodi cruoris eruptio modos excedere videretur, ea methodus potissimum conveniet, quam superius in hæmoptysis ulcerosæ curatione enuntiavimus; at si moderata appareat post venæ sectiones parvas quidem, sed reiteratas paullo ultra in remediorum selectum erit incumbendum, nisi refrigerantia, & pargorica nonnulla ad sanguinis fervorem subigendum, vel decoctiones subadstringentes plantaginis, *centinodæ*, millefolii, *Urticæ viridis*, & similium adhibeantur, quæ fusius jam indicavimus.

Demum si a suppressis evacuationibus sputum oriatur *ab earum restitutione*, valetudo erit expectanda.

Victus præterea tenuis valde primum esse debet; at ex jusculis farinaceis, & gelatinosis animalibus paratus, qui *largiori dosi*, quam in ulceroso sputo exhiberi poterit.

*Aphorismi.***EX HIPPOCRATE.**

R Ejectio sanguinis purior a minoris venæ pulmonalis ruptione, *Coac.* 433.

V.

VOMITUS CRUENTUS.

VOMITUS SANGUINIS AUCTORUM.

Hic adest morbus, quando ventriculus in ipso sanguinem, multiplici de causa congestum, vomendi conatibus per os, concretum plerumque, sine tussi ejicit, simulque per anum nigricantem sæpe dejicit, febre raro comitante.

Causæ.

Generice sanguinis redundantia; sed partialis potissimum a deficientibus mensibus, aut hæmorrhoidibus &c. nata plethora cruentum vomitum excitare solet; sæpissime tamen in melancholicis, hypocondriacis, aut scorbuticis mala tantummodo viscerum abdominalium constitutio similem morbum producit; ab exulcerato enim pancreate sanguinem in ventriculum frequenter derivare Practici credunt, tum ab obstructis liene, aut hepate in ipsum repelli. Eandem pariter calamitatem quandoque inducunt cholera sævissimus morbus, ventriculi ulcus, vulnus ad ipsum pertingens, atque interdum Aneurisma Aortæ cum œsophago communicans, subito disruptum. Tandem hircudo cum lutulentis aquis ingurgitata, latitans vermis, purgantia violentiora emetica,

vel draſtica ; tum venena corrodentia , arſenicalia præſertim , intus ſumpta , idem pariunt .

Diagnofis .

Haud infrequenter ſanguinis vomitio cum hæmoptyſi confundi ſolet , a qua tamen probe diſtingui debet .

In Hæmoptyſi enim , ut alibi oſtendimus , cruor *cum tuſſi* floridus , & ſpumofus &c. eijcitur .

Sed in hoc morbo *ſine tuſſi* ſub vomendi cœnatu , craſſus , grumofus , non raro foetens , & jam concretione nigreſcens expellitur ; cibo plerumque , potione , aut pituita permixtus ; atque uno , eodemque tempore ejuſdem pars aliqua magis nigricans , ut pici ſimilis videatur , per alvum dejicitur .

Hanc eructationem vero hypocondriorum tenſio , & circa ſtomachum , atque lumbarem regionem obtuſus dolor præcedere ſolent , ipſamque a detento , corruptoque in ventriculo ſanguine crebra animi deſectio , anxietas , aliæque teterrima phænomena ſubſequentur .

At cum a variis interdum male affectis abdominis viſceribus cruor in ventriculum deferatur , ſuſpicari licebit ipſum a labefactato , aut exulcerato venire pancreate , ſi *pure* commixtus vomatur ; a liene vero ſi turbidior , & nigricans magis ſe prodat , præſertim ſi tumor , *durities* , atque pulſationes circa dorſum , ubi lienis ſedes eſt , præceſſerint , quæ tamen

poſt

post vomitum cum levamine evanescant ; a Jecinore denique , si purus magis , & splendor erumpat ; a ventrioli tandem substantia , si detritus valde evomatur , & aliquem semper dolorem exhibeat .

Sunt , qui habent materiam nigricantem atrabilem pro sanguinis vomitione , sed ea ad morbum nigrum *HIPPOCRATIS* referri debet ,

Prognosis .

Sanguinis vomitio ab hæmorrhoidibus , aut suppressis mensibus orta minus periculosa est , ut ipsis revertentibus , facile tollatur ; neque periculosa admodum videtur si febris absit ; si a lienis recenti infarctu procedens post vomitum viscus detumescat ; si sanguis denique modica copia , & a naturali colore parum mutatus exeat .

Sed si cruor in ventriculo diu detineatur , graves superveniant *Lypothymia* ; isque niger , valde corruptus , atque foetens vomatur , tum si ab hepatis obstructione , aut lienis antiqua labe absque visceris detumescencia in stomachum irruat , summum periculum aderit , multo tamen magis si ab exulcerato pancreate originem ducat , ut frequenter accidit , & *febris praesens sit* .

Cum a vulnere , veneno , aliisque similibus mechanicis causis vomitus hujusmodi oriatur , quantum pendat , neminem latebit .

Qui a saeviori hujus morbi specie convalescunt , vel facile relabuntur , vel in *ascitem* incidunt .

DODONEUS tamen fatetur nullum sanatum vidisse præter unicum hominem continuo absynthii usu, & mulieres, quibus suppressa erant catamenia.

Animadversiones Physiologicae.

Qui funditus noscunt abdominalium vasorum mirum contextum, facile intelligunt, quomodo a viscerum hujus partis infarctu cruentus vomitus oriri possit.

Cæliaca enim arteria, quæ (juxta **SAUVAGES**) decimam quartam partem sanguinis Aortæ recipit, ramos arteriosos ventriculo supeditat gastricos dictos, qui quadragesimam cruoris portionem a Cæliaca habent, ipsique pro multiplici divisione, atque varia distributione coronaria vasa etiam dicuntur; præterea ventriculus sanguinem recipit a furculis nonnullis arteriæ œsophageæ, epiploicæ, hepaticæ, splenicæ &c. quæ totidem sunt Cæliacæ propagines.

Venæ, quæ cruorem reducunt, sunt gastricæ, varicæ arteriarum comites, coronaria vasa venosa, & brevia constituentes, quæ processibus quibusdam a vena coli, aut Mesenterii prius acceptis splenicam intrant, & hæc in venam portæ influit.

Putæ quod alterutrum tunc, vel plura simul abdominis viscera infarciuntur, aut alia de causa refluxus impediatur sanguinis ibi magna copia affluentis. En post maximam distensionem sanguineorum vasorum ruptura, per quam
cruor

crutor in stomachi cavitate collectus , tandem per vomitum expelli necessum erit , quod tamen interdum per anastomoses fieri non inficiam .

Praxis.

Quamvis venæ sectiones in reliquis hæmorrhagiis potissimum auxilium ferant , in vomitu tamen cruento non semper conveniunt .

Plerumque enim in gracilibus , aut male affectis hominibus jamdiu alterutrius abdominis visceris labe vexatis , a congesto tunc in ventriculo sanguine tot insurgunt dira symptomata , pulsus ita concidunt , viresque prosteruntur , ut a venæ sectionibus ægri semper magis vita periclitari videantur ; At in plethoricis subjectis , ubi sanguis negricans minus erumpit ; sed vel nimius est , vel a suppressis mensibus , aut hæmorrhoidibus procedit , parcas , sed iteratas licebit phlebotomias instituere ; primum ex brachio , dein ex locis , qui cruorem fundere solebant .

Ita aliquantulum uberiori vomitu subacto , antequam ullo ocurramus adstringenti pharmaco , prius sanguis in stomacho concreescens erit *oxicroto* resolvendus ; verum non validioribus purgantibus , ut (non abs re fortasse Sydanamio placuit ,) sed levi emetico , & clysteribus laxantibus , aut lenientibus subacidis in ferro lactis , tamarindis , myrobolanis , paucoque rhabarbaro etiam paratis per intestina eliminandus : continuo subacidis pariter potionibus

ex

ex succo limonum, ribesiorum, omphacio &c. multa aqua, & pauco melle confectis, ventriculum a grumefcente sanguine detergendo.

His explicitis loco cenæ emulſiones exhiberi poterunt, quæ ſanguinis æſtum compescere valeant, paucas guttas addendo Laud. liquid. Sydn. vel alterius paregorici ad dolorem, si quis adesset, sedandum, atque quietem in hoc morbo valde necessariam ægris conciliandam. Denique consueti succi, aut decoctiones vulnerariæ, & subadstringentes usuveniunt, quæ ex Symphito, plantagine vulneraria, hederæ terrestri, sed potissimum *Urtica viridi* parantur; sunt, qui ad balsamum Peruvianum, aut Copai postea confugiunt, sed hæc nimis calefacientia remedia vitanda esse putarem. Alii aquæ gelidæ potum exhibent, qua methodo **MICHELOTTUS** utiliter est usus; Ego tamen in hoc casu æthiopem vegetabilem, aut corticem Peruvianum, ejusdemque extractum libentius deligerem.

Adstringentia validiora tamen ex mineralium præsertim familia desumpta & hic pariter contemno, quæ majorem facile vomitum concitarent; nisi pro nimia sanguinis effusione pauca grana *Specifici Helvetii*, aut fungi Melitensis, cum conserva rosarum antiquarum subacta, vel ad summum paucas guttas aquæ Rabelli maximum ægri discrimen posceret.

Ad dietam tandem quod attinet, quæ cum corporis, & animi quiete non exiguam medelę partem constituit, juscula conveniunt stomacho non ingrata, tum alimenta farinacea

ex hordeo, vel oryzi, aut gelatinosa ex ro-
stro vitulino, pedibus gallinaceis, aliisque si-
milibus eleganter parata; sed lac proderit,
quam maxime vulnerariis decoctionibus conso-
ciatum, plus minusve continuatum prout opus
erit.

Speciatim tamen admonendum erit in cru-
ento vomitu, a veneno nato, esse *emeticis* vi-
rus e corpore prius eliminandum, deinde o-
leo, lacte, butyro, quidquid supererit impli-
candum, antequam stypticis, aliisque reme-
diis occurramus.

Cum vomitum vero faciat hirudo ventricu-
lo detenta prius multo *sale marino*, vel ejus-
dem solutione infectum necare opus erit.

Formula.

R. Palp. Tamarind. r. e. ℥. vj.

Rhabar. optim. ℥. j.

Mel Hispan. q. s.

m. f. pulmen. magis idoneum ad eliminan-
dum e ventriculo sanguinem, cum clismatum
emollientium, leniterque laxantium auxilio.

R. In-

℞. Infus. ros. rub. ℥ iv.

Suc. expres. ribesio.

rub. ide. a. ℥ j.

Syrup. Cydon. ℥. ii.

& in aq. Nucér. ℔. vj. & ultr.

f. p. quæ jam ventriculo repurgato pro quotidiano potu identidem sumi poterit.

℞. Confect. Hyacinth. ℥ ℔.

Opi. Thebaic. g. j.

Conser. Rosar. antiq. q. ℔.

m. f. b. semel vel bis in die sumendus ad dolorem vomitumque sistendum satis efficax, nisi tamen egri vires maxime infractæ sint.

℞. Aq. C. B. ℥. iiij.

Cynamom. lact. ℥ j.

Confect. Aleber. ℥. j.

Specif. Helvet. ℔. ℔.

Syrup. granat. ℥. ij.

m. f. mixtura adstringens cocleatim haurienda, quæ in pertinaciori vomitu locum habere potest.

Apho-

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

Mulieri sanguinem evomenti menstruis erumpentibus solutio. *Seet. V. aphor. 32.*

Qui sanguinem vomant si quidem sine febre, salutare; verum cum febre malum &c. *Seet. VII. aphor. 37.*

A sanguinis vomitu tabes, & puris purgatio sursum &c. *Seet. VII. aphor. 78.*

Auctores.

STAHLIUS. *De vomitu cruento Dissertatio.*

MICHELOTUS. *In Act. Academ. Curiosor. & Anglic.*

GORTER. *Medic. Hippoc. in commen. aphor. 37. Seet. VII.*

V I.

MICTUS CRUENTUS, HOFFMAN, & SYDNAM.

MICTUS SANGUINEUS. MORON.

Fluxus est per urethram sanguinis puri, vel lotio, femine, aut pure remixti; ipse a pluribus locis. 1. a renibus, & ureteribus. 2. vesica ejusdem collo, aut propinquis partibus, nempe vesiculis feminalibus, grano hordeaceo, & urethra ipsa scatet, febre non semper comite.

Is modo *spontaneus* est , quasi naturæ moli-
men , modo *accidentalis* , modo morbosus , &
habitualis , modo *criticus* tandem , qui *salu-*
bris , vel *insalubris* est.

Causæ.

Præter communes cum ceteris hæmorrhagiis
causas , videlicet *sanguinis redundantiam* in ple-
thoricis obviam , vel a consuetis suppressis ,
aut a deficientibus excretionibus ; aut a mem-
bri amputatione natam , humorum quoque scor-
buticam , herpeticam , veneream , five alterius
generis acrimoniam , plures aliæ valent causæ
mictum cruentum speciatim excitare .

Hujusmodi sunt casus , ictus , atque magnus
circa lumbos in sustinendo pondere nisus , e-
quitatio , aut venatio nimia , Bachi , aut Ve-
neris excessus , vomendi conatus , diureticorum
fortiorum , aut cantharidum , formicarum , sca-
rabeorumque assumptio , vermis in alterutro
urinæ organo latitans , aut vesicæ varix ; ul-
cus denique a disrupto abscessu , aut præcessa
nephritide ortum , *sypbilitis* , aut ab ipsa circa
vesiculas seminales , sphincterem , aut granum
hordeaceum , labes superstes , vel in his par-
tibus extrahendæ urinæ causa ab imperiti Chi-
rurgi manu læsio facta , calculus tandem *re-*
num , aut *vesicæ* , ipsumque excernendi cona-
tus potissima morbi causa .

BOERHAVIUS putavit acuto sanguinis
motu interdum ipsum ex arteriis renalibus per
Bellini fistulas , absque renum labæ aut cal-
culi

culi præsentia in urethram venire ; id tamen nunquam , vel raro accidere posse Practicæ testantur citra quamdam vasorum læsionem .

Lotium vero ab esu ficuum opuntia , radicis rubia , & similium rubicundum fit , ut cruentum æmuletur fluxum , sed hic affectus morbus non est .

Hydrops etiam , dysenteria , scabies retro-pulsa atque febris intermittens rubras , lateritias , aut nigerrimas urinas faciunt , id tamen ad mictum cruentum proprie non attinet .

Diagnosís .

Primum erit distinguendum cruentum lotium ab urina rubra , lateritia , aut deceptiva immersione lintei , quod in primo casu sanguine tinctum apparet , non vero si ab esu opuntia , aut lixiviali diathesi rubedo dependeat .

Secundo erit inquirendum qua ex parte sanguis scaturiat ; a pudendis enim , urethra , vel citra sphincterem propinquis partibus stillans guttatim ipse urina impermixtus sine dolore , aut *mingendi conatu* , modica copia erumpit .

Cum vero cruor a vesica procedat , purus floridus , & urina quidem impermixtus prodit ; sed inter mingendum *dolor* acutus atque *ardor* habentur , citiusque post exitum in grumos concrescit .

Interdum etiam cum maximo ægrotantium detrimento intra vesicam sanguis concrescere solet ; quod cognosci poterit , si de repente
mi-

mictio sine causa manifesta supprimatur; suppressionem vero subito consequantur animi defectus, virium prostratio, difficilis spiratio, atque pulsus obscurus, frequens cum totius corporis perfrigeratione.

Denique sanguis, cum a renibus deducatur, dolor saltem intensus abest, modo calculus præsens non sit, aut cruor in ureteribus non concreseat; ceteroquin copiosus ipse effluit probe *urina commixtus* a mora protinus rubicundus, liquidus, minimeque concretus, subsidens.

Tertio tandem a mictionis phænomenis prænuntiari poterunt causæ speciales, quæ in alterutro organo fluxum producunt.

In spontaneo itaque mictu sine dolore, cum levamine potius, *periodice* sanguis stillat.

In grandioris vasis laceratione, casu, ictu, vulnere, vel alia accidentali mictione *inopinanter*, ubertim, & rutilus exit.

In renum ulcere, aut disrupto abscessu ipse paullatim urina, & *floccis purulentis* simul remixtus erumpit.

In calculo renum *dolor lancinans*, cruris stupor ructusque, ceteraque signa hujus calculi præcedunt.

In vesicæ tandem calculo circa perinaeum tensivum quidem, & *gravativum dolorem* molestamque titillationem cum stranguria, diris stipata phænomenis ægri perferunt.

Prognosis.

Sanguinis mictus valde periculosus utique est, Si ab *ulcere*, aut *calculo* alterius organi originem ducat; minus tamen pertimescendus videtur, si raro, sine febre, aut dolore accidat; Si periodicus sit, & mensium, aut hæmorrhoidum vices gerat; pariterque parvi faciendus, si ab accidentali causa, exercitio nimio, gonorrhæa recenti &c. procedat, modo diu non perduret, neque in ulcus degeneret, aut humorum discrasie causa *tabem* minetur.

Quo ad partem affectam spectat minus periculosus est, qui ab urethra, aut pudendis scatet; magis admodum, qui a vesica procedit; omnium maxime, qui a *renibus* deducitur.

Criticus demum cruentus mictus febres ardentes solvit; sed in malignis febribus, exanthematicis, & *variolis* potissimum exitialis evadit.

Animadversiones physiologicæ.

Arteriæ, quæ renibus sanguinem præbent, ab aorta post mesentericam veniunt, ipsamque junctæ capacitatem superant, numero tamen variant. Ab his nascuntur capsulares, quæ renum substantiam invadunt, ubi expedito transitu, ut aqua, & cera injecta demonstrant, sanguinem deponunt, Cruor in venulas ca-

psulares refluit, quæ in ampliores truncos magis constantes emulgentes dictos sanguinem reducunt: hi tandem in cavam exonerantur.

Posito enim hoc uberiori per venas sanguinis transitu facile ostenditur, quomodo ab ulcere, aut scabro calculo ipsis læsis pertinax oriatur cruentus mictus.

Vasa insuper vesicæ communia sunt cum iis, quæ genitales partes adeunt alibi perquirenda.

Praxis.

Generice ut in reliquis hæmorrhagiis *venæ sectiones* principem locum obtinent ex brachio quidem institutæ; tum ex iis partibus, quæ sanguinem fundebant.

Deinde Practici jubent diluentibus, refrigerantibus, atque subacidis remediis, urinarias vias expiare. Hujus indolis sunt emulsiones, serum lactis simplex, vel destillatum, decoctiones boraginis, portulacæ, lactucæ, nymphæ, tum agrimonix acetosæ, acetosellæ &c. paucis interdum *aceto* consociatæ.

His succedunt succi, aut decoctiones plantarum mucilaginearum, plantaginis videlicet, equiseti, *verbaci* &c. seminum psyllii; radicum symphiti, althææ, gummi Arabico etiam, & Tragacantha copulatæ, atque ex eadem nati progenie *Trochisci Gordonii*, qui ab Auctoribus magnopere commendantur. Plantæ denique vulnerariæ, leviterque adstringentes potabili forma paratæ subsequuntur: tales

les sunt summitates hyperici , *Urtica viridis* ,
hedera terrestris , veronica , pimpinella , mil-
lefolium &c.

Lac tamen *ovillum* , aut vaccinum recenter
mulsum , vel succis earum plantarum subactum ,
quotidie sumptum præ reliquis auxiliis utilis-
simum evadit . Denique in morbi decremen-
to , aut in pertinaciore fluxu *aquæ thermales*
accidulæ , & martiales cum lacte præsertim
epotæ omnes indicationes implent .

Martialia tandem fortiora minus laudo ;
tum reliqua adstringentia , vitriolica potissi-
mum , contemno , quæ admodum sensibiles
harum partium tunicas vellicando , aut flu-
xum intendere , aut sanguinem in grumos
figere valebunt : neque balsamica , terebin-
thinata , aliaque resinosa calidiora pharmaca
multum prodesse Clinici observarunt .

Inter narcotica vero , atque anodyna , si
quando conveniant , *hyosciamum* vehementer
commendant , & ipsam camphoram . Sed Lau-
danum liquidum , & nepenthes , pillulæ de
cynoglossa , & raro opium crudum frequentius
etiam fortasse quam par est usuveniunt .

Præterquam quod animadvertendum erit
singulam mictionis speciem in curatione ali-
quid sibi magis proprium postulare .

Etenim si mictus citra sphincterem , vel ex
urethra tantum procedat *injectiones* opportunæ
videntur , præsertim ex aquis thermalibus fer-
rugineis , quæ incassum in aliis casibus , vel
cum detrimento adhiberentur .

Si Hamorrhoides suppressæ mictum faciant ,

hirundines juvant ano applicatæ ; Si menses intercepti *sapheenam* pedis secare jubent.

Si abscessus , vel ulcus , fluxum cruentum inducant , antequam vulneraria , ac subadstringentia exhibeantur , erit abstergentibus eliminanda sanies , *hydromelle* præsertim , & sub fine Butuæ decocto.

Ubi acrimonia peccet *lac* præ aliis remediis convenit.

Ubi diuturnum fiat stillicidium *aquæ thermales* profunt affatim sumptæ.

Tandem si calculus scaber præsertim morbum producat , nisi excernatur , aut *cultro* , si grandior fuerit , *extrahatur* , difficillime mihi desister.

Formulæ .

℞. Ser. Lact. destill. ℥. iv.

Suc. rec. exp. borag.

Flor. mal. a ℥. j.

In quibus dissolve ad modum emulsionis

Sem. quæor frigid. s. p. ℥. β.

Hyasciam. ℥. β.

Gum. Arab. ℥. j.

adde

Laud. liquid. Syd. gutt. vj.

Syrup. Cydon. ℥. β.

m. pri-

m. primis diebus convenit ad refrigerandos, expiandosque urinæ meatus.

℞. Folior. plantag.

Urtic. virid.

Agrim. a. m. j.

Salv.

Flor. hyper. a. m. s.

Terræ japo. s. p. ʒ. ʒ.

Cocq. in aq. font. s. q. ad tertiæ consumptionem, & adde

Syrup. cydon. ʒ. ʒ.

Decoctio hæc vulneraria identidem exhiberi poterit ad læsa urinæ organa leviter corroboranda, præmissis tamen venæ sectionibus, & refrigerantibus diluentibus.

℞. Aq. destill. Rbus. coriar. ʒ. iij.

Anthyster. quercet. ʒ. j.

Acet. destill. ʒ. ʒ.

Consec. Alker. ʒ. j.

Laud. liq. Sydnam. gut. vj.

Syrup. myrtor. ʒ. ʒ.

m. vel a plerisque magis commendata.

Rx. Aq. plantag. ℥. iv.

Cynamom. Cydon. ℥. ij.

Acet. destill. ℥. ℞.

Corallor. rub. pp. ℥. ℞.

Laud. opiat. g. ij.

Syrup. granat. ℥. j.

m. fiat mixtura adstringens cocleatim sumenda, ubi a grandiori vasorum ruptura exuberans fluxus exitium minetur.

Rx. Aq. plantag.

Vin. alb. generos. a. ℥. iv.

Alum. ust. s. p. ℥. j.

m. pro injectione.

Ipse interdum convenit, modo citra sphincterem sanguis scateat. Sed trans ipsum, si labes existat, nulla proderit injectio.

Aphorismi

EX HIPPOCRATE.

Renum, aut vesicæ exulceratio a sanguinis, aut puris mictione significatur. *Sect. IV. aphor. 75.*

Qui-

Quicumque sponte sanguinem mingunt , his renibus venulam ruptam significatur . *Sect. IV. aphor. 78.*

E X V I L L E S S.

Nephritici sanguinem cum lotio sæpe exeerunt .

Auctores .

SYDNAMIUS , & } *speciatim de mictu*
BRASAVOLA } *cruento egerunt .*
JUNCHERUS . *tab. 10.*

V I I.

FLUXUS UTERI CRUENTUS.

HÆMORRHAGIA UTERINA. JUNCCKER.

NOn omnis ex utero , aut vagina sanguinis fluxus morbosus est , neque uteri hæmorrhagia semper vocari meretur .

Menses enim fluunt provido naturæ consilio ad redundantem sanguinem eliminandum , qui pro fœtu alendo destinabatur ; ipsi tamen , cum modos valde excedant ,

Menses nimii dicuntur , qui tandem tractu temporis in uteri stillicidium , aut hæmorrhagiam desinunt .

Fluxus gravidarum cruentus altera eruptionis species est , quæ sub dejectione polypi ,

molæ , aut immaturi germinis accidit ; vel dum præpostere evellitur placenta , aut post fœtus expulsionem , illius portio aliqua nondum perfecte divulsa cum cruoris grumis in utero detinetur , quibus tamen semel rejectis hæmorrhagia plerumque brevi sistitur.

Uteri Hæmorrhagia tandem venit consideranda , quæ in *uteri stillicidium* , atque *veram hæmorrhagiam* dividi solet , de quo potissimum acturi erimus.

HÆMORRHAGIA UTERI.

FLUXUS MENSIVUM NIMIUS. SENNERT.

Illa potissimum videtur , quæ communes plerasque cum ceteris hæmorrhagiis causas agnoscit , neque omnino ad menses nimios pertinet , nulla vero ratione ad gravidarum fluxum ; Sed , vel a deleteria sanguinis indole , vel crebrius a peculiari *uteri labe* cum continui solutione dependet , frequenter in *tubem* , aut *hydropem* desinens.

Causæ.

Cum ex duplici vitio modo sanguinis , modo vasorum uteri hæmorrhagia produci soleat , Itaque

I. Sanguinis vitium facient plethora , vel naturalis , vel ob consuetæ alicujus evacuationis suppressionem aucta ; tum scorbutica , venerea , aut tabifica humorum diathesis ; nimia

nia deinde sanguinis rarefcentia ob calidorum acrium ciborum , aut spirituosorum liquorum abusus ; tum etiam animi pathemata , quibus fit , ut cruor majori copia , aut velocitate in uterum irruat , ejusdemque vasa dirumpat , vel pro *acrimonia* corrodat .

II. Ad Uteri læsiones pertinent vasorum , five appendicum distractiones , dilatationes , varices , excoriationes , *lacerationes* , atque *ulcera* , quæ potissimum producuntur , quando mulieres polypos , molas , *abortus* , aut laboriosos partus passæ fuerint ; præsertim , si in his circumstantiis fætum , aut placentam extrahere pluries opus fuerit cum maxima sanguinis jactura .

Similia pariter vitia parere possunt uteri , aut vaginæ procidentia , fluor albus , *gonorrhæa* , casus , ictus , atque nimius coitus .

Tandem admonendum est huic morbo maxime esse obnoxias mulieres , quæ menstrua magis , quam par erat , uberrima habere consueverunt ; tum illæ , quæ albæ sunt , tactu molles , & succulento valde aut *aquidoso* donantur corporis *habitu* ; occasione præcipue cessationis menstrui fluxus .

Diagnosıs .

Ob multiplicem causarum complicationem , atque signorum similitudinem , haud facile est hujus effusionis singulas species rite distinguere : generice tamen gravidarum fluxum præter alia multa confirmatæ gestationis indicia , designa-

signare solent *dolores femora versus* protensi cum uteri aperitione, atque conatibus in fetu expellendo propriis, tum maxima profluvii pertinacia, neutiquam remediis cedens.

Menses verotantum immodici *aliquam* semper *periodum* servant, dolore carent, & continui læsione plerumque expertes sunt.

Ipsi enim a plenitudine, aut rarefcentia derivabunt, si mulieres de cetero etiam in morbi statu satis *vivide*, & rubicundæ perstiterint, atque post venæ sectiones prompte convaluerint.

A solidorum autem, & uteri præsertim lassitudine ipsos oriri credendum erit, si patientes, graciles, & fecundæ admodum fuerint cum *habituali albo fluore*, ut hæ facilius in hæmorrhagiam stillatitiam incidant.

Demum uteri hæmorrhagia erit dignoscenda, quæ *nullam periodum* observat, eaque semper continui solutionem prænuntiat.

Ipsa vel hæmorrhagia proprie est dicenda cum sanguinis inopinate, magno cum impetu, & *copiose*, quamvis per brevius tempus, erumpat, *summa virium prostratione*, syncope, aliisque teterrimis phænomenis subsequentibus; quod recentiore labem, & grandioris vasis lacerationem significat.

Sed uteri stillicidium vocari debebit, modo fluxus modicus quidem, sed continuus, & *diutinus* sit; cruor vero *dilutus* a carniū lotura non absimilis stillet; quod leviolem sed vetustiore læsionem indicat.

Juvat insuper animadvertere, cum sedum ulcus,

cus , aut aliquid simile in causa sit , aliqualem semper calorem , tensionem , atque *dolorem* adesse , sanguinem denique non solum stillatim fluere , ac *pure* interdum commixtum , sed foetentem , & saniosum album fluorem semper relinqui , quamvis cruentus subactus sit .

Tandem uteri fluxus generice a mictu cruento distingui oportet .

In primo enim casu , vel citra mictum plerumque , vel fimbriarum modo lotio *impermixtus* sanguis fluit ; in altero casu cruor intermingendum urina *magis commixtus* ejicitur .

Prognosis .

Omnis ex utero cruoris fluor plus minusve pro effusionis copia , aut diuturnitate valde periculosus est ; tamen qui partum subsequitur , placenta semel expulsa sponte desistit , neutiquam morbosus est ; sed non ita , qui abortum , molam , aut polypum sequitur , præsertim , si utero fauciata adhuc placenta adhæreat , ubi pertinax eruptio cito exanimare atque *mortem* non raro *inferre solet* .

Menses nimii vero , si a simplici plethora , aut humorum rarefcentia dependeant , minus sane periculi habent . At si ab uteri lassitudine , aut sanguinis discrasia derivent , admodum periculosi sunt , continentem perinde album fluorem relinquunt , aut in *uteri stillicidium* facile mutantur .

His

His itaque succedit verum uteri stillicidium, quod longe periculosum est, & vetustiore, curatuque difficiliore, quamvis levior, labem agnoscit.

Hæmorrhagia denique uteri profusa, omnium maxime periculosa videtur; ea recentior quidem, sed majorem læsionem, cum amplioris vasis laceratione supponit: nihilominus nisi brevi pro maxima cruoris jactura mortem afferat, *stillicidio facilius curatur*.

Quilibet tandem excedens uteri fluxus pallorem, summam virium prostrationem, extremorum frigus, crebras convulsiones, & lethales syncopes inducit: a quibus nisi pereant ægræ, in progressu ventriculi concoctio labefactatur, pedes œdematosi fiunt, & in phlegmatiam, aut *Ascitem* cum lenta febre frequenter incidunt, pars autem infirma in *cancrum* sæpe degenerat.

In juvenibus tamen antequam ullus chronicus morbus superveniat cura vix unquam irrita fit, sed in senescentibus plerumque *incurabilis* est.

Animadversiones physiologicæ.

Vasa, quæ multo sanguine turgida uterum adeunt cum vesica, & recto intestino communia sunt. Arterias enim primum præbet hypogastricarum insignis ramus, qui a trunco umbilicali, vel proxime sub ipso prodit. Verum ab altero spermaticorum plexu pampiniformi trans psoam muscolum derivant plures
rami.

fami, qui ad uterum descendunt. Denique Hemorrhoidæ mediæ propagines ipsum antèrius investiunt. Venæ ejusdem nominis sunt, sed valvulis plerumque carent, quibus valeant copiosi refluentis sanguinis cursum auxiliari.

Præterea horum vasorum extremitates mirifice ita simul contexantur, ut unam pene naturam induant; in hujus retis vero ultimis propaginibus per intimam uteri faciem reptantibus plura extant foraminula cruore madida sub diverso nomine ab anatomicis descripta exitui dicata menstrui sanguinis, quæ Astrucius tunc in *appendices* extendi putavit.

Demum globosa corpuscula in utero habentur, quorum apud Auctores nomen multiplex est, & usus incertus.

Ea tamen idem nuperrimus scriptor *vermicularia vasa* appellavit, detexitque ipsa mensium periodiationi potissimum inservire, impediendo statim temporibus per venosum systema cruoris refluxum, donec ipse necessario per foramina illa aut dilatatas appendices effugiat.

Nil mirum ergo dum sanguis abunde in uterum transfertur, ubi exitui sibi paratas innumeras reperit vias, si ob universalem, aut partialem plethoram impediatur nimis per venas regressus, quod compressioni vermicularium Astrucius potissimum adscribit, vel ob continuum transitum acrimoniosi humoris ipse orificia, aut appendices extendat, dilaniet, atque infringat ita, ut vel uteri stillicidium, vel profusam hæmorrhagiam tunc producat.

Pra-

Praxis.

Si unquam caute incedere Medici est, hic certo summæ prudentiæ indiget, ubi uteri hæmorrhagiam confestim nimis sistendo peiores facile morbos parere posset, quos ægrius patientes sustinebunt, quam profusam cruoris jacturam, quandoque tamen pro adstantium querimoniis, ægrotantium metu, aut erumpentis sanguinis copia validioribus auxiliis fluxum cohibere, vel saltem *moderare* oportebit.

Primum itaque ægris suadendum erit ut sedulo animi turbas, motusque corporis omnes evitent, neve lanæ aut gossipio, sed straminibus, crinibus, aut *corio*, *marochino* dicto, incumbant: ea tamen ratione, ut clunes reliqui corporis respectu altius ferant.

His rebus peractis modo pulsus vegetes subsistant in illis præsertim, quæ plethorico, & sanguineo donantur corporis habitu, ad *venæ sectionem* quasi ad sacram anchoram erit confugiendum. Quidam enim primis diebus quarta quaque hora venam secari jubent; alii moderatiores sunt, quare circa numerum, & quantitatem extracturi sanguinis nil certi sciendum est, sed prout temperamentum, ætas, pulsus, *vires*, & reliquæ circumstantiæ postulerint, vena plus, minusve erit incidenda; at quoad locum spectat ex *brachio* potissimum sanguis extrahendus videtur, crebro digito, ut Pratici docent, vulnus occludendo; præterea Hippocrates, aliique celeberrimi vi-
ri,

ri, incomodum sane remedium, commendant, magnam nempe cucurbitam mammis appensam, quam pro summo harum partium cum utero commercio revulsioni favere magnopere credunt.

Post venæ sectiones gelatinæ statim præscribi solent medicamenti modo, modo nutrimenti loco cocleatim sumendæ, quæ ex cornu C., ebore, ithiocolla, aut tendineis animalium partibus plerumque conficiuntur, eæque potissimum valebunt, ubi sanguinis vitium in causa sit: cavendum itaque est *ne plethoram reproducant*, quare in morbi decremento, sive extra paroxysmum magis convenire videntur.

Gelatinosis substantiis succedunt consueti succi aut Decoctiones ex vulnerariis, ac subadstringentibus plantis excerptæ, quas pluries in hoc tractatu proposuimus. Liceat præterea animadvertere speciatim ab Auctoribus hunc in finem commendari radices geranii roberciani, tormentillæ, bistortæ, flores *scholymi silvestris*, folia urticæ, vulnerariæ Genevensis, myrti, pimpinellæ &c. quibus excoctis guttæ aliquot aquæ rabelli ad gratam aciditatem semper affundunt. At decoctionem *corticum aurantiorum subviridium* nunquam spem frustraße compertum est, ut *Hamiltonus*, pluresque alii affirmant.

Demum in pertinaciori uteri profluvio ad bolos adstringentes etiam recurrunt ex succino, mastice, acaccia, sanguine Draconis, alumine, aliisque obviis adstringentibus paratos sæpe opii crudi momentum addendo; his
tamen

tamen præcellunt *Æthyops vegetabilis* ; & *Specificum Helvetii* , quæ communi auctoritate , & experientia fulciuntur .

Neque martialia sunt contemnenda , quæ in uteri stillicidio magis profecto idonea sunt ; at a vitriolicis spiritibus , qui uterum admodum sensibilem immaniter lacerant , omnino cavendum erit .

Cordialia etiam quandoque sunt profutura , præsertim cum fluente sanguine syncopes frequenter superveniant , sed minus spirituosæ eligi debent , & mitioribus anthystericis , atque paregoricis consociata .

Non reticebimus tandem nonnullos testari in quibusdam circumstantiis , ubi præsertim peccabant primæ viæ vomitum , alvum , aut sudorem movere , utile evasisse ; sed hi rari casus raro distingui possunt , ceteroquin dubiam hujusmodi medendi rationem plerumque nocituram censemus .

Reliquum est , ut externa remedia breviter proponamus , quæ plerumque futilia , semper vero molesta evadunt , & minus a Medicis , quam ab Agyrtis , aut mulierculis in extremo casu impendi solent .

Ligaturæ primo se se offerunt ad malleos , carpos , aut digitorum phalanges , quibus putant venosi sanguinis refluxum intercipi , quamvis uterum intrent innumeræ aliæ vasorum propagines , quæ cum compressis venis nullum commercium habent . Lumbis vero , umbilico , aut pudendis emplastra , aut cataplasmata applicant ex fuligine , gypso , ani-
ma-

malium finis , alumine , & similibus cum vino rubro , aceto , & albumine ovorum subacta ; nix pariter , glacies , & alia gelida admovent ? quæ omnia uterum versus sanguinem magis impellunt , fluxumque proinde intendunt ; his enim potius lintea frigido *oxicato* simpliciter imbuta , aut injectiones substitui possunt ex vino rubro , aqua veterinariorum , infuso rosarum , *succo plantaginis* , vel pauco simul alumine confectæ , quæ tamen nisi caute adhibeantur sanguinem facile in grummos intra uterum figere valebunt , & teterrima proinde phœnomena excitare .

Ad dietam quod attinet tenuissima quidem esse debet , ex jusculis , cremoribus , emulsionibus , gelatinis , *minus densis* tamen , & decoctionibus radicum , althææ , symphiti , boraginis &c. commixtis ; potus vero subacidus leviterque adstringens frigidiusculus hauriri debet ex *oxicato* , ribesiis , oxalide , omphacio , aut infuso rosarum , granorum Kermes , aut punicorum paratus .

Uberiorem ita sedato cruoris profluvio diuturnum plerumque superest *stillicidium* , quod ubi ab humorum acrimonia dependeat , maxime postulat continuum lactis usum , tum decoctiones corticis Peruviani , aut *aurantiorum viridium* , quæ summum emolumentum præstabunt ; itemque *aquæ thermales* , & aliqua mitiora chalybeata proderunt . Suffumigia etiam per fellam familiaricam in uterum recepta ex thure , mastice , terebinthina ustulatis

usuveniunt ; cibumque gelatinosum crassiores exhibere fas est .

Tandem si foedus ulcus morbum faciat , antequam corroborantia adhibeantur , abstergentia opportuna sunt , videlicet pyrsanæ ex melle , & salibus mediis paratæ , julapia *terebinthinara* , buturæ decoctum , & in fine curationis balsamica etiam non sunt adspernenda .

Formula .

R. Cortic. aurant. subvirid. n. vj.

bullient in

Aq. Font. ℥. xvj. - xx.

Ad tertiæ consumptionem , & adde

Syrup. Cydon. vel

Cort. Aurant. ℥. j.

Capiat æger dimidium mane , reliquum vespere cum in profusa , tum in stillatitia uteri hæmorrhagia .

R. Aq. plantag. ℥. ii j.

Anthyst. ℥. j.

Confect. Alcher.

byacinth. a. ℥. j.

Syrup. Cortic. aurant. ℥. ss.

m. f.

m. f. cordial. cocleatim in syncope propi-
nandum.

R. Amyll. ℥. j.

Gumm. arab. ℥. ℞.

Alum. rupe. f. p. ℥. ℞.

Dissolve in

Aqu. plantag. vel

Succ. expres. Urtic. ℥. vj.

pro usu injectionum.

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

MORBUS hic sæpe fit ex abortu. *De Morbis mulier. II. V. 11.*

Fit pariter cum menses multo tempore detenti de repente eruperint. *ibid. 12.*

Si fluxui muliebri convulsio, aut animi deliquium superveniat, malum. *Sect. V. aphor. 56.*

Auctores.

ASTRUCIUS . De morb. mulier. lib. I.
cap. 9.

PASTA . Discorso intorno al flusso di sangue
dall' utero delle donne .

SANTORINUS . De Catameniiis Disser-
tatio .

VIII.

HÆMORRHOIDES.

FLUXUS HÆMORRHOIDALIS. NEOTERICOR. ;

VArices sunt venarum ani , quæ , positus
ergo , modo *externæ* , modo *internæ* di-
cuntur : ipsæ vero , vel *cæcæ* sunt , & ad va-
forum tumores , aut alia vitia magis perti-
nent , quam ud Hæmorrhagias ; vel *fluentes* ,
quæ ad hoc morborum genus attinent . Hæ de-
nique aliæ *criticæ* sunt , vel *boni moris* , quæ
morbos nonnullos acutos solvunt ; vel *mali mo-
ris* , quæ chronicos alios intendunt ; aliæ *spontaneæ* ,
periodicæ plerumque , & salutare ,
quæ a morbis pluribus præservant ; aliæ tan-
dem *nimiæ* , quæ morbum faciunt , de quibus
primo erit sermo ; *suppressæ* tandem , quas ul-
timo obiter indicavimus .

HÆMORRHOIDES NIMIÆ.

HÆMORRHOIS IMMODICA, SAUVAG.

Illæ sunt , quæ pro ubertate , *diuturnitate* , aut frequenti recurſu ſanguinei fluxus modos excedunt , & in lethales morbos degenerare minantur .

Cauſæ .

Remotæ . Ad Hæmorrhoides diſponunt natalis ſoli magnus æſtus , ſimilis parentum labes , temperamentum ſanguineum , aut *melancholicum* , vita mollis , & ſedentaria , vel nimia etiam equitatio , aut quidquid lumbarem regionem valde calefaciat . Denique menſium , aliarumque ſeparationum , ſegnities .

Proximæ , una , & *conjunctæ* , quæ in diſpoſitis fluxum excitare ſolent , ſunt difficilis ſanguinis reſluxus per Hæmorrhoidalia vaſa , eorumque magna turgentia , laborioſus partus , moleſta ſœcūm excretio , atque continuus attritus , quo in dies venarum fibræ jam labefactæ tandem diſrumpuntur . Sed maximi intereſt admonere fluentes hæmorrhoides ſæpe oriri , atque confirmari a pertinaciori menſium , aliarumque conſuetarum excretionum ſuppreſſione , ab humorum ſolutione , aut ab *acrimonia ſcorbutica* potiffimum ; tandem a viſcerum abdominis , ſed hepatis præſertim obſtructione .

Diagnosis.

Fluxum hunc immodicum prænuntiant vertigines, calor quidam internus, tormina mitiora, febris etiam interdum, sed potissimum *dorsi*, & *ossis sacri* dolor, atque artuum inferiorum stupor, ipsum vero comitatur color faciei citreo-virescens.

Hujusmodi insuper fluxus a vulgari dysenteria, ventris doloribus, tenesmo; atque *fæcumento* simul stillante *latice* satis distinguitur, pariterque a dysenteria sic dicta scorbutica, in qua indiscriminatim *ante*, vel *post* alvi solutionem sanguis fœcibus, & mucis quam plurimis remixtus continuo erumpit; at Hemorrhoides, etsi nimiae plerumque non fluunt, *nisi prius excrementa prodierint*, a quibus sanguis ater primo, deinde purus, rutilus, & sine dolore exit.

Prognosis.

Hanc sanguinis jacturam, quamvis nimiam, ægri ceteris hæmorrhagiis facilius ferunt, mulieres præsertim, in quibus ipsa mensium vices frequenter gerit: attamen si modos valde excedat, tractu temporis languorem, cachexiam, febrim lentam, tabem, & *hydropem* parit, pars autem affecta in abscessum aut *fistulam* degenerat.

Animadversiones Physiologicae.

Sanguini refluxuro impedimento sunt venarum meferaicarum compressio, lassitudo, atque tortuosus gressus, antequam in venam cavam influant; tum in hæmorrhoidalibus vasis valvularum absentia, quæ in reliquis venis sanguinem sustinent, & parietum distensionem impediunt; tandem motus muscularis defectus, qui in aliis partibus sanguinis motum non parum accelerat.

Praxis.

Difficillimum est determinare, quamdiu cunctari oporteat, antequam fluxus hæmorrhoidum nimius sistatur, nam quamvis immodicus, & habitualis appareat, modo ægri vires valde non infringat, neque tabem, aut hydropem proximam minetur, priusquam efficacioribus auxiliis, adstringentibus præsertim medicamentis utamur, leviter internæ causæ erunt removendæ, *viscerum* nempe *infarctus* mitioribus deobstruentibus, aut *sanguinis solutiones* incraffantibus adhibitis remediis. At si modum prorsus excedat, ut brevi pejorem, & lethalem morbum prænuntiet, ei primum *venæ sectionibus* ex brachio quidem institutis ducimus occurrendum; dein cucurbitulis scapulis admotis, ut sanguis revellatur. Ligaturæ etiam artuum superiorum usuveniunt, frictiones tamen, & calidi focius utilius adhibentur.

Ad interna, quod attinet remedia, præter communem cum ceteris hæmorrhagiis medendi rationem, *alvum* primo *laxam* *servari* Practici jubent, mitiora lenientia ex subacidis fructibus deprompta exhibendo, inter quos *Tamarindos* potissimum præscribunt, tum similia clysmata injiciendo non solum ut emollitis fœcibus ad annum minuatur affluxus, verum etiam, ut specifica eorum virtute fluxus non-nihil compescatur; quibus præmissis remedia propinari poterunt ex mucilagineis, incrassantibus, leviterque adstringentibus substantiis parata, videlicet: ex bursa pastoris, polygono, plantagine, psyllio, pimpinella, *urtica viride*, radice bistortæ, & canna montana, visco quercino, cornu cervi; eaque modo chalybeata, modo lacte permixta: *Lactis* tamen simplicis *usus* magni faciendus est, cum plerumque ab humorum acrimonia, eorumque solutione diuturnus fluxus dependeat; postea cibi incrassantes, & gelatinosi magnopere prodesse solent cum cremoribus, aut jusculis oryzarum, hordei, avenæ, aut ex rostro vitulino, cerebro vervecino, testudinibus, *ranis*, aliisque similibus subactis.

Hypnotica interdum etiam opportuna sunt ad sanguinis orgasmum, aut dolorem sedandum, si quis adesset, itemque camphora, alkekengi, & hyosciami semina in hoc morbo principem locum obtinere solent.

Porro validiora adstringentia nunquam pene intus præscribi solent, quæ etsi imperiti credant a fluxu immodico postulari, vel præpo-
stere

stere ipsum sistunt , alias devoluto sanguine ; vel fœces indurando intendunt .

Extrinfecus pariter styptica nocent , ac nisi extremo casu , Syncope imminente , mitiora applicari poterunt ex succis urticæ , plantaginis , equiseti , baccarum myrti , rosarum rubrarum , vel gummis , mastice , aut sanguine Draconis parata . Ego tamen pluries expertus sum fomentum ex *cortice Peruviano* chalybeatum , tum in cæcis ad robur laxatis vasis restituendum , cum in apertis hæmorrhoidibus ad fluxum imminuendum mirum in modum profuisse .

Non reticebimus tamen nonnullis utiliter familiare esse succum expressum sedi majoris , scrofulariam , ebulum , vel fuliginem cum ovorum albumine , & aranearum telis subactam .

Denique si Chirurgi operam morbus , vel æger postulet , venæ erunt acu curva filo deligandæ *una semper servata aperta* , sed si in fistulam degenerent absolute erunt *ferro scindende* , antequam sinus producant , de quo *vide H E I S T.*

Satis tandem fluxu imminuto ejusdem regressus venæ sectionibus bis , terve in anno reiteratis , & aquarum martialium , atque acidularum moderato usu facile cohibebitur .

Formulae.

℞. Pulp. Tamarind.

Prunar. damascen. a ʒ vj.

m. f. s. a. Pulmentum

Identidem exhibetur, ut alvus laxa fervetur

℞. Rad. can. Montan.

Lign. visc. quer. a ʒ ij.

Ebur. ras. ʒ. j.

m. & c. f. aq. q. f. decoctio, cui adde.

Syrup. Cydonior. ʒ. ij.

Interdum exhibetur quotidie mane ad humorum crasim nonnihil corrigendam leniterque ipsos inspissandos, modo fluxus finat.

℞. Tartar. vitriolat. ʒ. j.

Rhab. elect. ʒ. j.

Extrac. marub. alb. q. s.

m. f. b.

Boli hujusmodi identidem conveniunt cum
suspiciemur viscerum obstructions fluxum de-
tinere , & deobstruentium usus conveniat .

R. Camphor. ras. g. iv.

Laud. Cydoniat. g. ij.

Syrup. de Mecon. q. s.

m. f. B.

Pro hypnotico si horum remediorum opus
sit ,

R. Unguent. popul. ℥. ij.

Cocinel. s. p. ℥. ij.

Sacchar. saturn. ℥. j.

Ole. Hyperic. q. s.

*m. f. in mortario plumbeo linimentum bom-
bice applicandum .*

R. Cortic. peruv. f. p.

Cascarill. s. p. a. ℥. j.

Limatur. Chalyb. ℥. ij.

Cum suf. aq. q. ebulliant ad tertiæ partis con-
sumptionem .

*f. f. ad fluxum imminuendum satis ef-
ficax .*

Apbo-

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

ULtra adolescentem ætatem atque hæ-
morrhoidibus sunt obnoxii. *Seç. III. aph. 30.*

A diuturnis hæmorrhoidibus curato, nisi una
quæpiam fervetur aperta, periculum Hydropis
vel tabis impendet. *Seç. VI. aphor. 12.*

EX CELSO.

. . . ab hæmorrhoidibus curati quidam, cum
exitum non haberet sanguis, inclinata in præ-
cordia materie, gravissimis morbis correpti sunt.
lib. VI. cap. XIII.

Auctores.

HIPPOCRATES & } *De hoc affectu fusius*
SOLENANDER } *pertractarunt.*

HEISTERUS tum in pratico, cum in Chi-
rurgico tractatu.

SCARDONA. *Lib. III. cap. VII.*

HÆMORRHOIDES SPONTANÆ.

HÆMORRHOIS CATAMENIALIS. *HIPP.*

HUjusmodi sanguinis effusio a cruoris re-
dundantia potissimum procedit, vel ab
imminuto aut suppresso alterius generis con-
sueti fluxu; sanos de cetero quoad humorum
qua-

qualitates homines aggreditur , ut facile *peric-
do* , vivido faciei colore , *temperamento sangui-
neo* , bono corporis habitu , antecedentium hi-
storia a nimio , & morbofo fluxu distinguatur .

Ipse enim statis temporibus quasi naturæ mo-
limen redundantem sanguinem excernit , vi-
tam incolumen servat , & a multis morbis de-
fendit ; præsertim a vertigine , melancholia ,
Hypochondria , pulmonum inflammatione , af-
fectibus cutaneis , & aliis quam plurimis , qui-
bus fiunt obnoxii ægri , vel in aliud cruenti
fluoris genus commutatur , si perperam sistatur .

Quapropter nullam plerumque salutaris hæc
excretio medelam postulat ; quinimo servari
debet ; vel tandem blando leniente moderari ,
ex fructibus subacidis , tamarindis præcipue ,
desumpto , aut aliqua refrigerante decoctione
boraginis , lactucæ , feminum frigidorum , a-
venæ temperari .

Tamen si a devolutis mensibus dependeat ,
mitioribus emenagogis ipsi blande revocari po-
terunt , at si reverti renuant ab opere potius
erit desistendum .

Aphorismi .

E X C E L S O .

Qui ab Hæmorrhoidum fluxu imbecilliores
non sunt , habent purgationem non mor-
bum . *lib. VI. Cap. XIII.*

EX L O M M.

Cui maturæ fluunt hæmorrhoides hunc neque lateris inflammatio, neque tentare solet .
Observ. medic. lib. II. pag. 154.

HÆMORRHOIDES CRITICÆ.

Illæ sunt, quæ in acutis supervenientes fomitem morbi quantitate, & qualitate peccantem per hanc viam eliminando sanitatem restitunt; tali pacto enim auferunt *insaniam*, *melancholiam*, *hepatitim*, *nephritim*, ceterosque renum affectus.

Nihello teste ipsas ne *pulsus dicrotus* prænunciat? At si in chronicis morbis supervenerint in vetustioribus præsertim viscerum abdominalium obstructionibus, scirrhis, cachexia, aut *hydropse* exitiales evadent.

Illis ergo præpostere, his incassum mederemur.

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

ATra bile vexatis, & renum passionibus hæmorrhoides supervenientes bonum. *Seçt. VI. aphor. II.*

Infanientibus, si hæmorrhoides supervenerint, insanix solutio. *Seçt. VI. aphor. 21.*

HÆMORRHOIDES SUPPRESSÆ

Hæmorrhoides tum spontaneæ, cum nimia vel inscien-ter stypticis adhibitis, vel sponte sup-primi possunt. Utræque in hoc casu, vel aliud Hæmorrhagiæ genus, vel alios teter-rimos morbos parere solent; *hydropem* tamen crebrius: non solum, quia humorum aufertur æquilibrium, verum etiam quia materies mor-bose hic, vel illic subsidet; minus tamen in-commodi afferunt, si in narium hæmorrha-
giam, aut in uberrimos menses commutentur, quibus plerumque destituentur, hæmorrhoidi-
bus continuo laborantes.

Itaque præter hos postremos casus, quomo-
documque supprimantur hæmorrhoides novam
aperitionem exigunt.

Id obtinebitur venam ex pede primum inci-
dendo, mox hirudines ano admovendo, tum
lenientia cum rhabarbaro exhibendo, clysmata
emollientia injiciendo; verum etiam partem
acribus fricando, videlicet lacte foliorum fi-
cus, aut tithimali; quæ, si non sufficiant,
suppositoria usuveniunt ex diagridio, sappone,
hierapicra, pulvere colocynthidis, salibus ca-
tharticis, & melle simul parata. Hæc tamen
remedia apte *moderari* debent, ne partes in-
flammentur.

Aphorismi.

E X L O M M.

TUM hæmorrhoidibus etiam nimium suppressis commodum est, aut menstrum erumpere, aut sanguinem ex naribus ferri. *Obser. Medic. Lib. II. pag. 155.*

Auctores.

GORTER in *medicin. hippocrat*, aphor. 277. *utiliter perlegendus.*

I X.

HÆMORRHAGIA INTESTINORUM.

FLUXUS HEPATICUS, AUCTORUM.

AUCTORES perperam hunc affectum confundunt cum reliquis alvi fluxibus cruentis, qui ad Hemorrhagias minime pertinent.

Intestinorum enim hæmorrhagia ea est, in qua sanguis ob communes cum ceteris hæmorrhagiis causa *sine torminibus*, sine febre plerumque, neque fecibus necessario remixtus sponte dejicitur; non vero dejectio illa, in qua cruentum laticem impuri corrodescentes succi in intestinis multiplici de causa congesti ab erosione ab ipsis sanguineis vasculis cum se-

vissi-

vissimis simul *cruciatibus* per anum secum ferunt ut in dysenteriis frequens est.

Causæ.

Universalis itaque *plethora* hunc fluxum potissimum inducit, tum illa, quæ oriri solet a membri alicujus amputatione, a prima gestatione in recens nuptis, a mensibus, aliisque similibus evacuationibus suppressis, vel ab ommissione consuetarum venæ sectionum; idem pariunt inæqualis per anum ventrem sanguinis distributio, ejusdemque ob viscerum obstructions, tumores, aut abscessus interceptus circuitus; itemque venena corrodentia, aut cathartica violentiora. Frequentissima tandem habitualis hujus dejectionis dysentericæ scorbuticæ tunc vocatæ causa est *diathesis scorbutica* sanguinis, ob quam cruor valde dilutus per minima intestinorum tenuium sanguifera vasa continuo effugit.

Diagnosis.

Hujusmodi fluxum a dysenterico facile distinguere jam paullo superius vidimus; in hoc enim *tormina* semper, & febris plerumque adsunt cum interno calore, tenesmo, atque aphthis haud infrequenter; sanguis vero in strias distinctus, & mucosis aut biliosis fecibus magis confociatus fluere solet. Non ita quidem accidit in hæmorrhagia intestinorum, ubi *nullum* plerumque *dolorem*, nullamque fe-

F

brim

brim patiuntur ægri, sed cruor sponte stercore impermixtus continuo stillat.

Insuper varia phænomena veniunt perpendenda, quæ magis peculiariter hujus dejectionis originem diversam manifestant.

Susplicari enim licebit ab amplioris vasis laceratione fluxum oriri, si *copiosus* magis, & rutilus sanguis effluat; a membri vero alicujus amputatione, si *subito* abunde prorumpat, subito desinat, & nisi post longum interval- lum ipse recurrat; a mensibus, aliisque evacuationibus suppressis, si dejectio modica quidem appareat, sed aliquam *periodum* *servet*; ab obstructis denique abdominis visceribus, vel alio modo labefactatis derivare, si grummosus, nigricans valde, & cum *vomitum* interdum *cruento* sanguis se prodatur, vel simul foetens, saniosus, aut poraceus dejiciatur, aut si interdum hæpatitim, jecoris suppurationem, vel præcordiorum dolorem subsequatur. At hæc postrema effusionis species difficilius detegi potest, facilius cum dysenteria confunditur; ipsa tamen videtur verum fluxum hepaticum Veterum constituere. De qua vid. **LOMMIUM** *observ. medic. pag. 159.* In scorbuticorum tandem cruenta dejectione, quæ frequens magis est, præter reliqua scorbuti indicia cruor *dilutus*, & a carnum lotura haud absimilis citra sedes absque ulla sensibili molestia *continuo* funditur.

Prognosis.

Minus porro hic affectus periculi habet, si a *simplici plethora*, evacuationum suppressione, aut exilioris vasis læsione originem ducat, sanguis vero exigua copia per breve spatium, atque a naturali conditione parum mutatus erumpat; non ita tamen, ubi diu, copiosus, aut nigricans valde ejciatur, tum a *grandioris vasis laceratione*, scorbutica lue, aut *vetustiori jecinoris labe* procedat, quo in casu, vel ob maximam cruoris fusionem mortem brevi inferet, vel hydropem pariet.

Animadversiones Physiologicae.

Arteria mesenterica superior tenue intestinum, inferior vero crassum irrigat: venæ, quæ sanguinem revehunt, sunt mezatica magna *VVinslovii*, & parva ejusdem nominis hæmorrhoidalis interna etiam dicta: ipsæ venam portam intrant, ubi splenica confluit, & postquam sanguis hepatis circulum subierit per hepaticas venas in cavam tandem refluit, ut hoc absoluto circulo bis arteriosus, & bis venosus evadat.

Experimentis constat coloratum humorem per aortam impulsu citius, & majori copia in intestinorum cavum quam in alias corporis partes transfundi.

En positis sanguinis redundantia, nimia velocitate, vel summa etiam ejusdem tenuitate,

præsertim hepate obstructo , quomodo facilius in intestina cruor demittatur , quam in alias partes , vel saltem cruentum serum ipse deponat .

Liceat hic obiter animadvertere nondum certo innotuisse vias sanguinis , aut puris ab hepate ad intestina tenuia , nisi per vasa biliaria id contingeret , quod legibus œconomiae animalis adversaretur : quamvis tamen Veteres clinica observatione ducti plures alvi cruentas dejectiones , & indolentes ab hac transfusione deducant .

Praxis .

Pratici vel nullam hujus morbi specialem medelam tradiderunt , vel illam dysenteriae adoptarunt .

Si a Plethora enim dependeat , ut frequenter accidit , & cum uberrima cruoris jactura hæmorrhagiæ indolem fluxus præseferat , venam secare necessum erit *ex brachio* primum , deinde ex locis ad revocandas suppressas evacuationes magis idoneis : postea tum a fœcali sentina , cum a sanguine ibi facile concrefcente primas vias expiare oportebit , lenientia exhibendo ex pulpa tamarindorum , cassiæ , passularum , aut prunarum subacta , quæ una aciditate sua læsam partem firmare valeant : validiora ceteroquin purgantia , *ipecacuanha* præsertim , sunt omnino proscribenda , quæ potius hæmorrhagiam intenderent .

Insuper præter emulsiones , ceteraque refrigerantia , quæ in morbi decursu assatim bibere

re

re fas erit , *gelatinosæ substantiæ* hic magis conveniunt , quæ fauciata vasa immediate obliniendo utiliores evadunt , quam in reliquis hæmorrhagiis . Hujus generis sunt gelatinæ ex *cornu cervi* , ebore raso , vel oculis cancrorum paratæ ; tum , quæ ex rostro vitulino , aut vervicino , aliisque tendineis animalium partibus conficiuntur , clysmata pariter similia iniijciuntur , quæ tamen ad tenuia intestina non pertingunt , ubi morbi sedes plerumque est .

His denique succedunt plantæ vulnerariæ , atque resinosæ substantiæ , ex quibus modo decoctiones , modo pulveres adstringentes parari solent . Tutius tamen operi cedit simplex *haustus subacidus* quotidie sumendus ex ribesiis , prunis , rubis , aut similibus subactus . Vel si æger pro maxima sanguinis jactura valde periclitetur , ad succum urticæ viridis , vel ad modicam dosim *cap. mort. laud. liquid. Syd.* aut *Æthiopis vegetabilis* erit confugiendum : tum vapores terebinthinæ ustulatæ per fellam familiarem accepti , atque in morbi decremento decoctiones corticis Peruviani sæpe haustæ prodesse solent ; præterea aluminosa , vel alia efficaciora adstringentia raro necessaria , vix opportuna sunt .

Ubi vero scorbutica lues habituale hujusmodi stillicidium producat præter reliqua anti-scorbutica remedia , quibus primo sanguinis acrimoniam subigere oportet , *assiduus lactis usus* potissimum videtur ; tum decoctiones *trifolii aquatici* , atque corticis Peruviani utilissimæ

evadunt ; demum in morbi progressu aquæ thermæ acidulæ , atque ferro imbutæ magnopere conferent .

Tandem si fluxus a viscerum labe , aut peculiari jecoris vitio originem habeat , nisi prius blandis deobstruentibus , aliisque congruis remediis illud abstulerimus , frustra sanguinem sistere tentabimus . Hic juvant stirpes hepaticæ dictæ : nempe trifolium hepaticum , scolopendra , centaurea minor , chelidonium &c. fortassis .

Formule .

R. Corn. C.

Ebur, ras. a. ℥. j.

cum

Aq. plantag. f. q.

f. gelat. & ante congelationem adde

Syrup. Rosar. siccar. ℥. ss.

m. pro usu .

Capiat cocleatim in morbi decursu ubi magis convenit , quam in dysenteriis , ceteroquin vide formulas ad vomitum cruentum indicatas .

Aphorismi

EX HIPPOCRATE.

Qui præcordiorum doloribus, oris ventriculi, jecoris, ac earum, quæ sunt circa umbilicum partium conflictantur; cruenta alvi dejectiones liberantur, secus moriuntur. *coac.* 295.

Auctores.

LOMMIUS. Observat. medicinal. pag. 159.

LIETAUD. præcis de la medicin. livr. I. Sect. IV.

X.

HÆMORRHAGIA EXTERNA.

HÆMORRHAGIA A VULNERE. *BOERAV.*

Quomodocumque acuto, vel duro corpore sanguifera vasa maxima, vel minima fecentur, cruor statim ex vulnere manat.

Sauciata vasa modo *venosa*, modo *arteriosa* sunt, de ruptis venis, quæ minus medicum implicant, infra dicemus, sed hic potissimum perpendi debet

HÆMORRHAGIA ARTERIOSA :

EX arteriis disectis , si minimas excipias , sanguis cum impetu , atque *saltu* tanta copia continuo erumpit , ut nisi efficacioribus auxiliis fluxus prompte sistatur , æger cum sanguine simul vitam amittat .

Causæ .

Præter vulnera , quæ multiplici genere armorum incidentium , secantium , aut contundentium infligi solent , arteriæ scindi possunt , vel ab imperiti Chirurgi manu , dum *venam incidet* , aneurisma pro tumore perperam habitum aperiet , vel aliud opus inscien-ter tentare audebit , vel a perito etiam professore , dum necessario sub penis , testis , aut membri alicujus amputatione ; tum casu fortuito , cum sub lapidis , polypi , dentium , aut fistulæ extractione in vas satis amplum arteriosum incurrat .

Insuper cruorem arteriæ fundunt , vel cum aneurismata colli , brachii aut cruris sponte disrumpantur , vel cum ipsa Chirurgico cultro abscindi velint .

Diagnosís .

Sanguinem non a venis , sed ab arteriis venire denotant ejusdem velocitas maxima , *coccineus color* , *parabolicus saltus* , systoli vasis
re-

respondens, atque in coercendo fluxu per ob-
via auxilia maxima difficultas.

Prognosis.

Si arteria, perquam levissime pūngatur, in
nulla sanguinis stilla profiliat, parietes tamen
dilatabuntur, & *aneurisma verum* producet.

Si paullo amplius vulneretur vas, ut cruor
extra parietes exeat, *aneurisma spurium* gene-
rabitur: videlicet sanguis per textum cellula-
rem disperdetur, ut livorem, tumorem, do-
lorem, sphacelum tandem cum lethalis hæ-
morrhagiæ periculo inducat.

Longitudinaliter, vel oblique, sed non om-
nino arteria incisa, ut utrinque in se retra-
hi nequeat, *perpetuam* pariet *hæmorrhagiam*,
& lethalem quidem, nisi Chirurgico opere
vulnus firmetur.

Arteria autem neque admodum ampla, ne-
que multum cordi propinqua, si transversim
omnino scindatur utrinque retrosiliens, atque
inter solida vicinia se recondens sibimet obtu-
raculo est, citius sanguis sistitur, *facilius cu-
ratur*, minusque periculi habet.

Demum si tota transversim major arteria,
& cordi magis propinqua recisa fuerit, conti-
nens oritur ad animi, vel vitæ defectum san-
guinis profusio, quæ difficillime compescitur;
& partes, quæ ab ipsa sanguinem recipiebant,
vel arescunt, vel crebrius putrescunt, & in
lentam gangrenam abeunt (ex magno *BOE-
RAVIO* hæ plerumque habentur). Generice
tan-

tandem hujusmodi uberiores fusiones statim subsequi solent, timor, pallor, tristitia, extremorum frigus, sitis, singultus, atque *crebra convulsio*.

Si modica fuerit cruoris jactura, & in sano ceteroquin homine contingat, sanata parte, brevi ipse idoneis nutrientibus adhibitis amissum sanguinem reparabit: at si maxima, & pertinax fuerit, atque in male affecto occurrat subjecto, æger facile etiam fluxu coercito in *tabem*, marasimum, aut hydropem incideret.

Animadversiones physiologicæ.

A sinistro cordis ventriculo ad finem pene cujuslibet arteriæ continuatus canalis est conicus, elasticus, partim longitudinalibus, partim circularibus contractilibus fibris ita contextus, ut vacuus etiam parietes non congruant: per ipsum continenter percurrit sanguis, qui duplici vi movetur, altera cordis, altera tunicarum. Cor quem in diastole continuo recepit a toto corpore cruorem reducem in sistole sua per hunc canalem, qui tunc diastolem patitur, continuo propellit; sed idem canalis ob propriam contractilem facultatem in sistolem statim se contrahens eo magis accelerat sanguinis motum, ut ex virium hæc successiva compositione persistens oriatur sanguinis fluxus, donec ex corpore per venas in cor erit reducendus cruor.

En quomodo semel arteria satis ampla dis-

fecta , nisi mechanica vi occludatur , aut margo coalescat , continens fiat ad mortem usque sanguinis jactura .

Praxis .

Curatio in sanguine cohibendo potissimum consistit : venæ sectiones tamen , quas in reliquis hæmorrhagiis frequenter commendavimus , hic *frustraneæ* videntur ; nisi exigua sit arteria defecta , aut sanguinis redundantia superfit nondum per vulnus satis imminuta . Quare ad externa auxilia erit confugiendum , quæ fluentem sanguinem coagulando , aut *vas* immediate *occludendo* cruoris cursum intercipient , Primo itaque se offerunt

Adstringentia , sed vix ullam utilitatem præstant , nisi concisa vasa minima fuerint , aut valida simul accesserit compressio . Inter ea tamen nonnulli magni faciunt fungum ignarium , oleum Terebinthinæ , tincturam Chalybis tartarizatam , opium crudum , atque calidum *Alcohol* vulneri applicatum .

Compressio adstringentibus succedit , qua modo ampla admodum non fuerit vulnerata arteria , prompte obtinebitur hæmorrhagiæ suppressio . Ipsa instituitur *nummum* , laminam metallicam , vel splenium ex charta masticata , aut linteis carptis confectum vulneri applicando , deinde fasciis circumductis apparatus valide comprimendo ; sed hunc in finem pulcherrimum instrumentum *Celeb. Petrus* nuper invenit , cujus ope cito tutoque quælibet arteria

teria comprimi , atque deligari potest , *vid. in Act. Accad. Scien. anno 1731. pag. 134.*

Vinculum tandem omnium potissimum affert auxilium , præsertim cum amplius fuerit fauci-
ciatum vas , vel ita locatum ut comprimi ne-
queat . Illud triplici ratione perficitur : vel
forcipe arteriam protrahendo , eamque circum-
stricto filo ligando ; vel post vincturam ip-
sius substantiam filo transfigendo ; vel denique ,
quod frequentius usuvenit , *cum parte circum-*
positæ carnis arteriam constringendo , qua po-
strema methodo optime occluditur vas , neque
periculum est quod vinculum decidat .

Caustica etiam , & *corrodentia* olim usuve-
nientiebant , quæ escharam producendo hæmor-
rhagias sistebant , & ipsa facile decidente ,
cruoris effusio *statim renovabatur* , quare nunc
penitus exoleverunt .

Dietæ vero respectu victus tenuissimus esse
debet , donec vas perfecte consolidatum fue-
rit ; qui neque copiam , neque impetum san-
guinis augere valeat , ideoque vulnere adhuc
patulo sedulo vitari debent *mixturæ spirituosæ* ,
salia volatilia , & alia id genus , quæ deli-
quii obventu ubertim exhiberi solent . Reli-
qua porro interna remedia , in paroxismo sal-
tem , *omnino frustranea* evadunt , ut vix recen-
seri mereantur .

*Formule.**R. Gallar. Aleppiens.**Sang. Dracon. f. p. a. ℥. ʒ.**Alum. rup. f. p. ℥. ij.**Gumm. Arab. ℥. j.**m. f. pulvis.*

Qui in mitiori hæmorrhagia vulnerato loco cum spleniis applicatus præ reliquis adstringentibus pulveribus utilis evasit.

Aphorismi.

EX HIPPOCRATE.

Mors quoque subit, si in arteriam, aut . . . insignes valde plagæ inflictæ fuerint. *Coac. 509.*

Vulneratos fame affligere . . . aquam dare . . . valde convenit. *De affectibus XXXVII. 8.*

Vulneri convulsio superveniens lethale. *Sect. V. aphor. 2. coac. 506.*

Minime ab his vulneribus mors impendet, quæ in corporis partes minus nobiles, aut a nobilibus quam longissime remotus infliguntur. *Coac. 509.*

Auctores.

BOERAVIUS *ab aphor. 159. . . . 161. & 218. . . 219. inclusive cum notis VVANS-VIETENII.*

HEISTERUS . *in suo tract. Chirurg.*

PETITUS . *act. Accad. Scient. anno 1731.*

PAREUS . *in lib. XII. cap. 35.*

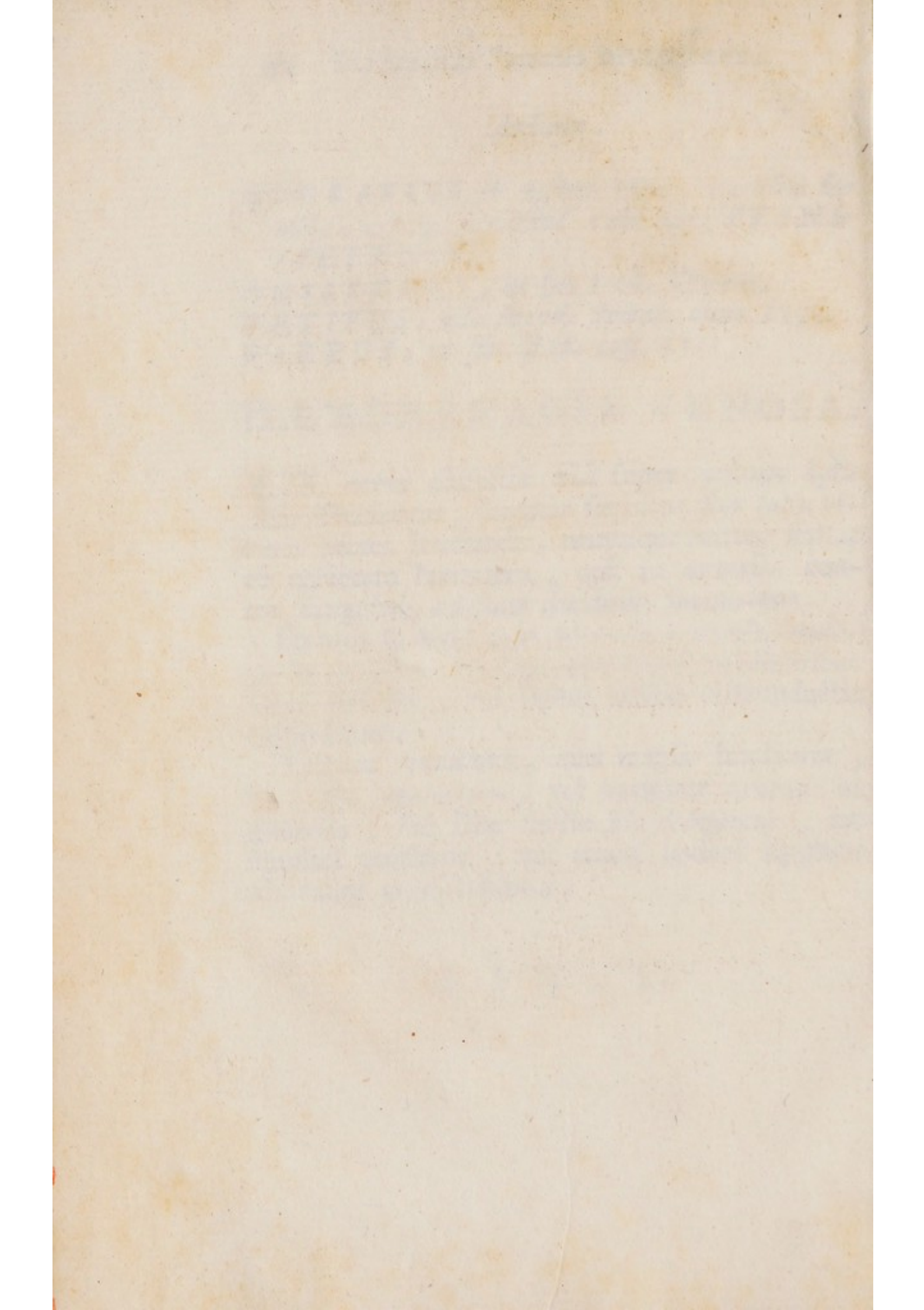
HÆMORRHAGIA VENOSA.

EX venis dissectis nisi supra vulnus ipsæ vinciantur, sanguis segniter *sine saltu* vicinas partes lambendo, minusque rutilus stillat ob parietum laxitatem, qui in arteriis contra sanguinis cursum maxime promovent.

Etenim si vena non admodum ampla fauciatæ fuerit, vel sponte parietibus colabentibus fluxus desistet, vel semel fasciis circumductis cohibebitur.

Vulnera venarum, quæ magis implicant, sunt illa *jugularium*, vel varicum crurum in gravidis, sed illæ facile *filo deligantur*, hæ simplici pressione, vel etiam leviori styptico adjuvante consolidantur.

F I N I S.

Ch. C. C. C.

6

